

tulungan mo ako!”²⁶ Sumagot si Jesus: “Hindi tama na kunin ang tinapay sa mga bata at itapon ito sa mga tuta.”²⁷ Sumagot ang babae: “Totoo nga, Ginoo, pero kinakain naman ng mga tuta ang mga nalalaglag mula sa hapag ng kanilang mga amo.”²⁸ Kaya nagsalita sa kanya si Jesus: “Babae, napakalaki ng iyong pananalig! Maganap sa iyo ayon sa nais mo.” At nang oras ding iyon, gumaling ang kanyang anak.

Ang pangalawang himala ng mga tinapay

(Mc 7:31)

²⁹ Umalis doon si Jesus at pumunta sa pampang ng lawa ng Galilea, at pagka-akyat sa burol ay naupo. ³⁰ Maraming tao ang lumapit sa kanya, dala-dala ang mga pipi, bulag, pilay, mga may kapansanan, at mga taong may iba’t ibang karam-daman. Inilagay sila ng mga tao sa paa- nan ni Jesus, at pinagaling niya sila. ³¹ Kaya namangha ang lahat nang makita nilang nagsasalita ang mga pipi, luma- lakad ang mga pilay, gumagaling ang mga may kapansanan at nakakakita ang mga bulag; kaya pinuri nila ang Diyos ng Israel.

³² Tinawag ni Jesus ang kanyang mga alagad at sinabi sa kanila: “Labis akong naaawa sa mga taong ito, pangatlong araw ko na silang kasama at wala na silang makain. Ayaw kong paalisin silang gutom at baka mahilo sila sa daan.”³³ Sinabi ng mga alagad sa kanya: “At saan naman tayo hahanap ng sapat na tinapay sa ilang na ito para ipakain sa mga taong iyan?”³⁴ Sinabi ni Jesus sa kanila: “Ilan bang tinapay meron kayo?”

Sumagot sila: “Pito, at kaunting maliliit na isda.”

³⁵ Pinaupo ni Jesus sa lupa ang mga tao, ³⁶ kinuha niya ang pitong tinapay at ang maliliit na isda, at nagpasalamat sa Diyos. Hinati-hati niya ang mga ito at ibi- nigay sa kanyang mga alagad, at ibinigay rin nila sa mga tao.

³⁷ Kumain silang lahat at nabusog at inipon ang mga natirang pira-piraso – pitong punong bayong. ³⁸ Apat na libong lalaki ang nakakain, bukod pa sa mga babae at mga bata. ³⁹ At pagkapauwi ni Jesus sa mga tao, sumakay siya sa bang- ka at pumunta sa Magadan.

Humingi ng tanda ang mga Pariseo

(Mc 8:11; Lc 11:16; 12:54)

16 • ¹ Lumapit noon ang mga Pariseo at mga Sadduseo. Gusto nilang subukan si Jesus at hiniling nilang mag- pakita siya sa kanila ng isang makalangit na tanda.

² Sumagot si Jesus: “Sa pagdadapit- hapon, sinasabi ninyong ‘Maganda ang araw’ dahil simpula ng apoy ang langit. ³ At kung umaga nama’y sinasabi ninyong ‘May bagyo ngayon’ dahil maku- limlim at mapula ang langit. Nabibigyan ninyo ng kahulugan ang iba’t ibang anyo ng langit, at hindi ninyo magawa sa mga tanda ng panahong ito! ⁴ Isang palatan- daan ang hinihiling ng masama at di-tapat na lahing ito ngunit walang palatandaang ibibigay sa kanila maliban sa tanda ni Jonas.”

Kaya iniwan sila ni Jesus at umalis.

• ⁵ Sa pagtawid ng mga alagad paka-

• **16.1** *Isang tanda mula sa Langit*, o mula sa Diyos, ayon sa pananalita ng mga Judio. Gusto nila ng isang milagro na hindi mapagdududahang gawa ng Diyos.

Walang palatandaang ibibigay sa kanila. Ayaw ni Jesus gumawa ng mga himala para patunayan ang kanyang kapangyarihan. Makikilala ng mga nagma- mahal sa katotohanan at naghahanap sa tama ang tatak ng Diyos sa mga gawa ni Jesus at ng kanyang

mga alagad, gaano man karami ang nagsasabi ng masama laban sa kanila.

Ang tanda ni Jonas ay ang pagkabuhay ni Jesus (tingnan sa 12:40). Ngunit ang mga sumasampalataya lamang ang makauunawa sa pagkabuhay na ito na pinakamahalagang tanda ng kanyang misyon. Kayat walang sagot na tinatanggap ang mga humihingi muna ng mga milagro bago maniwala.

• **5.** *Mag-ingat at huwag magtiwala sa lebadura*

bilang-ibayo, nakalimutan nilang magdala ng tinapay. ⁶At sinabi ni Jesus sa kanila: “Mag-ingat at huwag magtiwala sa lebadura ng mga Pariseo at mga Sadduseo.” ⁷At sinabi ng mga alagad sa isa’t isa: “Oo nga, ano? Wala tayong dalang tinapay.”

⁸Alam ni Jesus ang mga ito, kaya sinabi niya sa kanila: “Kayong mga napakaliit ang pananampalataya! Bakit ninyo pinag-uusapan ang tinapay na wala sa inyo? ⁹Wala ba kayong isip? Hindi na ba ninyo naaalaala ang limang tinapay para sa limanlibo at kung ilang basket ang inyong naipon? ¹⁰O ang pitong tinapay para sa apat na libo at kung ilang bayong ang inyong naipon? ¹¹At di ninyo maunawaan na hindi ako nagsasalita tungkol sa tinapay? Mag-ingat nga kayo sa lebadura ng mga

Pariseo at mga Sadduseo.” ¹²Noon nila naunawaan na hindi lebadura ang dapat nilang pag-ingatan kundi ang mga aral ng mga Pariseo at mga Sadduseo.

Ang pananampalataya ni Pedro; ang mga pangako ni Jesus

(Mc 8:27; Lc 9:18; Jn 6:69)

• ¹³Pumunta noon si Jesus sa may dakong Cesarea ni Filipino. Tinanong niya ang kanyang mga alagad: “Ano ang Anak ng Tao para sa mga tao? Sino ako para sa kanila?” ¹⁴Sumagot sila: “May nagsasabing si Juan Bautista ka; may iba pang nagsasabing si Elias ka o si Jeremias o isa sa mga propeta kaya.”

¹⁵Sinabi niya sa kanila: “Ngunit sino ako para sa inyo?” ¹⁶At sumagot si Simon Pedro: “Ikaw ang Mesiyas, ang Anak ng Diyos na Buhay.” ¹⁷Sumagot naman si

ng mga Pariseo: tingnan ang paliwanag sa Marcos 8:11.

Hindi maintindihan ng mga apostol na mas dapat nilang problemahin ang kasalanan kaysa kawalan ng tinapay, gayon din tayo.

ANG IGLESYA, SI PEDRO AT ANG PAPA

• 13. Ipinagpauna na ng isang talinhaga ng Kaharian ng Diyos ang Iglesya (Mt 13:31-33). Hayagan namang tinutukoy ng tekstong ito ang Iglesya:

– Sinasabi nito sa atin kung ano ang pundasyon nito: pananampalataya kay Jesus, ang Kristo at Anak ng Diyos.

– Itinatampok nito ang pangunguna ni Pedro sa lahat ng apostol.

– Ipinapanukala nito na laging mangangailangan ng nakikitang ulo ang Iglesya: ito ang kahalili ni Pedro, ang Papa.

Sa Diyos tunay na nagmumula ang pananampalataya kay Kristong Anak ng Diyos na si Pedro ang unang nagpahayag sa mga apostol. Hindi opinyon ng tao ang pananampalatayang ito, o sentimental na paniniwala. Hindi ito nagmumula sa *laman at dugo* – isang ekspresyon ng mga Judio na tumutukoy sa pawang makatao, sa tao, sa ginagawa at nauunawaan ng tao sa sarili niyang kakayahan. At ang mga salita ng pagbati ni Jesus kay Pedro, “*Mapalad ka, Simon,*” ay para rin sa lahat ng sumasampalataya. Ang Ama ang siyang pumili sa atin at naghatid sa atin kay Kristo (tingnan Juan 6:37 at 6:44).

At kasunod namang binibigyang-diin ang pangunguna ni Pedro. Tinatawag natin siyang Pedro (na Bato ang ibig sabihin) kahit na Simon ang kanyang pangalan. Ngunit nang magkita sila ni Jesus (Jn 1:40),

ibinigay niya rito ang pamagat na *Bato* dahil alam niya na ito ang magiging pangunang bato ng kanyang *Iglesya*. Iba pang mga teksto sa Ebanghelyo na nagpapatunay sa pamumuno at pananampalataya ni Pedro: Mt 10:2; 14:28; 17:25; Lc 5:8-10; 22:32; Jn 6:68 at 22:15-19.

Pero totoo rin kaya ang sinasabi ni Jesus kay Pedro para sa mga kahalili nitong mga Papa? Hindi maikakaila ninuman na hangad na ng Diyos na magkaroon ng nakikitang ulo ang kanyang bayan maging sa Matandang Tipan. Ang Templo at ang mga haring anak ni David ang naging sentro ng Jerusalem at ng buong bansang Israel. Nang hirangin ng Diyos si David na unang hari ng Israel, ipinangako sa kanya ng Diyos na ang kanyang mga anak ang mamumuno sa Kaharian ng Diyos magpakailanman: nagkatotoo ang pangakong ito kay Jesus. Pinipili naman ni Jesus si Pedro na maging nakikitang pundasyon ng gusali magpakailanman. At sa darating na panahon, ang mga kahalili ni Pedro na mga Papa ang magiging nakikitang ulo ng katawan ng Iglesya, tulad ni Pedro para sa mga apostol sa mga unang taon ng Iglesya.

Maliwanag na para makapagpatuloy ang Iglesya sa mga dantaon, kailangan nitong magkaroon ng nasa kapangyarihan para tiyakin kung sino ang mga kabilang o hindi sa katawan ng mga sumasampalataya at kung paano dapat unawain ang pananampalataya kay Kristo at ang mga hinihingi ng Ebanghelyo. Para sa mga Judio, ang ipahayag kung ano ang bawal at kung ano ang ipinahihintulot ang ibig sabihin ng *itali* at *kalagan*. Tungkulin ito ni Pedro at ng kanyang mga kahaliling Papa. Kahit na maaari silang magkamali bilang mga tao, ayaw balewalain ni Kristo ang magiging huling pasya ng mga ito: *nakatali sa langit* ang anumang talian ninyo sa lupa.

Jesus: “Mapalad ka, Simon Bar-Yona, hindi nga laman at dugo ang nagbunyang nito sa iyo kundi ang aking Amang nasa Langit.

¹⁸ At ngayon sinasabi ko sa iyo: Ikaw si Pedro (o Bato) at sa batong ito ko itatayo ang aking Iglesya; at hinding-hindi ito madadaig ng kapangyarihan ng kamatayan. ¹⁹ Ibibigay ko sa iyo ang mga susi ng kaharian ng Langit: ang itali mo dito sa lupa ay itatali rin sa Langit, at ang kalagan mo dito sa lupa ay kakalagan din sa Langit.”

²⁰ At inutusan niya ang kanyang mga alagad na huwag sabihin kanino man na siya nga ang Mesiyas.

Ipinahayag ni Jesus ang kanyang kamatayan

(Mc 8:31; Lc 9:22; 12:9; 14:27)

• ²¹ Mula sa araw na iyon, ipinaalam ni Jesucristo sa kanyang mga alagad na kailangan siyang pumunta sa Jerusalem: pahihirapan siya ng mga Matatanda ng mga Judio, ng mga punong-pari at ng mga guro ng Batas. Papatayin siya at muling babangon sa ikatlong araw.

Ngunit sa pagkilala sa natatanging misyong ito, hindi natin sinasabing kailangang patahimikin ng pangangaral ng Papa ang iba pang mga tinig sa Iglesya, o isang Iglesyang naiipon sa sentro ang lahat ng kapangyarihan ang kinakailangan ng kanyang awtoridad. *Bantay-pinto* si Pedro (Mc 13:34) ngunit hindi siya ang *Gabay* o ang *Ama* (Mt 23:9).

Ang kapangyarihan ng kamatayan. Ito ang mga puwersang ginagamit ng demonyo para panatiliin ang mundo sa ilalim ng kapangyarihan ng kasalanan at kamatayan. Hindi makapananaig ang mga ito sa kumakanlong sa Iglesya. At gaano man sikaping durugin ng mga ito ang Iglesya, hindi nila siya mahahadlangan sa pagtupad sa kanyang mapanligtas na misyon. Inilalarawan sa Pagbubunyang 12-17 ang paghaharap na ito.

Hindi sinasalungat ng pagiging ulo ni Pedro sa mga apostol at pundasyon ng Iglesya ang iba pang mga bersikulo na nagsasabing ang Labindalawang Apostol ang pinakapundasyon nito (Ef 2:20 at Pag 21:14). Tinanggap din nila ang kapangyarihang *magtali* at *magkalag* sa Juan 20:21, ngunit sa pagkakataong ito’y ang kapatawaran ng mga kasalanan ang tinutukoy dito, na mahalaga at kailangan para panatiliin ang pagkakabuklod ng mga sumasampalataya (tingnan din sa Mt 18:18).

²² Dinala naman siya ni Pedro sa isang tabi at sinimulang pagsabihan: “Huwag sana, Panginoon! Hindi ito puwede.”

²³ Ngunit hinarap ni Jesus si Pedro at sinabi sa kanya: “Sa likod ko, Satanas! At baka mo pa ako tisurin. Hindi sa Diyos galing ang iyong iniisip kundi mula sa tao.”

²⁴ At sinabi ni Jesus sa kanyang mga alagad: “Kung may ibig sumunod sa akin, itakwil ang kanyang sarili at kunin ang kanyang krus para sumunod sa akin.

²⁵ Sapagkat ang naghahangad na magligtas ng kanyang sarili ang mawawalan nito ngunit ang naghahangad na mawalan ng sarili alang-alang sa akin ang makakataago nito. ²⁶ Ano ang pakinabang ng tao tubuin man niya ang buong daigdig kung sarili naman niya ang mawala? Ano ang maibibigay niya para mabawi ito?

²⁷ Darating nga ang Anak ng Tao taglay ang kaluwalhatian ng kanyang Ama at kasama rin ang kanyang mga banal na anghel, at doon niya gagantimpalaan ang bawat isa ayon sa kanyang mga gawa. ²⁸ Totoong sinasabi ko sa inyo na makikita ng ilan sa inyo ang Anak ng Tao na dumaring bilang Hari, bago sila mamatay.”

May iba pang mga salita si Jesus kay Pedro sa Lucas 22:31 at Juan 21:15.

Sa pagbasa sa mga salaysay sa Marcos 8:27 at Lucas 9:18, may lumilitaw na ilang katanungan tungkol sa pananampalataya ni Pedro: tingnan ang paliwanag sa Lucas 9:18.

Si Jesus *ang Bato at Pundasyon*: Mc 12:10; 1 Cor 3:11; 1 P 2:6.

- 21. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 8:31.

Matapos ilagay ang sarili sa paglilingkod sa Kaharian ng Diyos, hindi matanggap ni Pedro na ang kawalang-katarungan at ang puwersa ng kasamaan pa ang lalabas na panalo. Ngunit alam naman ni Jesus na walang ibang paraan para wasakin ang kapangyarihan ng masama kundi ang pagsasakripisyo ng sarili.

Sa likod ko, Satanas! Sa pagtayo ni Pedro sa harap ni Jesus para harangan ang daan papunta sa krus, nakilala ni Jesus sa pananalita nito ang espiritung tumukso sa kanya sa disyerto para iligtas ang mundo sa ibang mga paraan. Kaya tinatawag siyang Satanas ni Jesus na ibig sabihi’y Manunukso. Pumunta ka, Pedro, sa likod ni Jesus at sumunod sa kanya sa daang ito, na siyang bagay sa isang alagad.

Ang pagbabagong-anyo ni Jesus*(Mc 9:2; Lc 9)*

17 • ¹Pagkaraan ng anim na araw, isinama ni Jesus sina Pedro, Jaime at ang kapatid nitong si Juan, at umakyat na sila lamang ang kasama sa isang mataas na bundok. ²Nagbago ang anyo ni Jesus sa harap nila: nagningning gaya ng araw ang kanyang mukha at kuminang na puting-puti ang kanyang damit gaya ng liwanag. ³At napakita sa kanila sina Moises at Elias na nakikipag-usap kay Jesus.

⁴Kaya nagsalita si Pedro at sinabi niya: “Panginoon, mabuti at narito tayo. Kung gusto mo, gagawa ako ng tatlong kubol: isa para sa iyo, isa para kay Moises, at isa para kay Elias.”

⁵Nagsasalita pa si Pedro nang takpan sila ng isang makinang na ulap. At mula sa ulap ay narinig ang salitang ito: “Ito ang aking Anak, ang Minamahal, ang aking Hinirang; pakinggan ninyo siya.”

⁶Nang marinig iyon ng mga alagad, napasubsob sila sa lupa, na takot na takot. ⁷Ngunit nilapitan sila ni Jesus at hinipo, at sinabi: “Tumayo kayo, huwag matakot.” ⁸At pagtingala nila, wala silang nakita liban kay Jesus. ⁹At sa pagbaba nila mula sa bundok, inutusan sila ni Jesus na huwag sabihin kaninuman ang pangitain hanggang maibangon ang Anak ng Tao mula sa mga patay.”

¹⁰Tinanong naman siya ng mga alagad: “Bakit sinasabi ng mga guro ng Batas na dapat munang pumarito si Elias?” ¹¹At sumagot si Jesus: “Dapat nga munang dumating si Elias para ayusin ang lahat ng bagay. ¹²Ngunit sinasabi ko sa inyo na dumating na si Elias pero hindi

nila siya nakilala, at pinakitunguhan nila siya ayon sa kanilang kagustuhan. At sa gayon ding paraan magdurusa ang Anak ng Tao sa kamay nila.”

¹³At naunawaan ng mga alagad na si Juan Bautista ang tinutukoy ni Jesus.

Pinagaling ni Jesus ang batang may epilepsi*(Mc 9:14; Lc 9:37)*

• ¹⁴Pagdating nila sa kinaroroonan ng mga tao, lumapit kay Jesus ang isang lalaki, lumuhod sa harap niya at nagsabi: ¹⁵“Ginoo, maawa ka sa aking anak na lalaki na may epilepsi at lubhang nahihirapan. Madalas siyang mahulog sa apoy at kung minsan nama’y sa tubig. ¹⁶Dinala ko na siya sa mga alagad mo pero hindi nila siya napagaling.”

¹⁷Sumagot si Jesus: “Mga walang pananampalataya at ligaw na tao kayo! Gaano pa katagal na panahon ako mananatili sa piling ninyo? Hanggang kailan ako magtitiis sa inyo? Dalhin siya rito sa akin.” ¹⁸At inutusan ito ni Jesus, at umalis sa kanya ang masamang espiritu. At gumaling ang bata sa sandaling iyon.

¹⁹Pagkatapos ay nilapitan si Jesus ng mga alagad, at tinanong nang sarilinan: “Bakit hindi namin napalayas ang espiritu?” ²⁰Sinabi ni Jesus sa kanila: “Sapagkat maliit ang inyong pananampalataya. Kung may pananampalataya kayong sinlaki ng buto ng mustasa, masasabi sana ninyo sa bundok na ito na gumalaw mula rito at gagalaw ito. At walang magiging imposible para sa inyo.

(²¹Sa panalangin at pag-aayuno lamang mapalalayas ang ganitong klaseng espiritu.”)

• ²²Minsan nang maglakbay si Jesus sa

• **17.1** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 9:2 at Lucas 9:28.

• 14. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 9:14.

• 22. Maraming beses na sinabi ni Jesus ang tungkol sa kanyang kamatayan: tingnan sa 16:21; 20:17.

Ni minsa’y hindi niya ito ipinahayag bilang isang aksidente na maaaring humadlang sa kanyang misyon. At ni hindi rin natin maituturing itong pagsasatalaga na lamang sa tadhana. Mula sa simula’y tinanggap na niya ito, at sa katunaya’y inasam pa nga ito bilang pinakaparaan ng pagbibigay-luwalhati sa Ama at pakikipagkasundo sa mga tao sa kanya. Tinutukoy ni

Galilea kasama ang Labindalawa, sinabi niya sa kanila: “Ibibigay ang Anak ng Tao sa kamay ng mga tao. ²³ Papatayin nila siya ngunit babangon siya sa ikatlong araw.” Kaya lubha silang nalungkot.

Ang buwis sa Templo

• ²⁴ Nang makapasok na sila ng Capernaum, lumapit kay Pedro ang mga tagakolekta sa Templo at tinanong nila siya: “Nagbabayad ba ng buwis ang guro ninyo?” ²⁵ Sumagot siya: “Siyempre.”

At pumasok si Pedro sa bahay ngunit agad siyang tinanong ni Jesus: “Ano sa palagay mo, Simon? Sino ang nagbabayad ng buwis o parangal sa mga hari ng mundo: ang mga anak ba o ang iba?” ²⁶ Sumagot si Pedro: “Ang iba.” At sinabi ni Jesus: “Kung gayon, di-saklaw ang mga anak. ²⁷ Ngunit hindi rin natin dapat saktan ang mga taong ito kaya pumunta ka sa dagat, maghagis ng bingwit at buksan ang bibig ng unang isdang iyong mahuhuli. May pera kang matatagpuan doon, kunin mo iyon at magbayad ka para sa iyo at sa akin din.”

Sino ang pinakadakila? Mga eskandalo

18 • ¹ Nang panahong iyon, lumapit kay Jesus ang mga alagad at tinanong nila siya: “Sino ang mas una sa kaharian ng Langit?”

Jesus ang kanyang sarili sa ikatlong panauhan: *ang Anak ng Tao* dahil parang manonood niyang tinitingnan ang kanyang kapalaran. Ito ang kalooban ng kanyang Ama at hindi niya iniintindi ang kanyang sarili.

• **24.** *Nagbabayad ng buwis* ang lahat ng Judio sa mga gastos ng Templo.

Pinuntahan si Pedro ng mga kobrador ng buwis bilang may-ari ng bahay na ito sa Capernaum na tinutuluyan ni Jesus. Ngunit hindi nila nasisiguro kung anong sagot ang ibibigay ni Jesus at medyo nahihiya silang makipagharap sa kanya tungkol sa mga buwis. At kung talaga ngang mabubuting Judio ang mga maniningil na ito, at tapat sa kanilang relihiyon, interesado silang malaman ang iniisip ni Jesus tungkol sa panrelihiyong obligasyong ito.

Tinutupad ni Jesus ang Batas pero ginagamit din niya ang pagkakataong ito para ipahiwatig kung sino siya: hindi alam ng mga kobrador na *ang Anak* ang kausap nila. Pansinin ang kapangyarihan ng Pang-

² Tinawag ni Jesus ang isang maliit na bata at ipinagitna sa kanila, ³ at sinabi: “Sinasabi ko sa inyo na hanggang hindi kayo nagbabago at nagiging katulad ng maliliit na bata hindi kayo makapapasok sa kaharian ng Langit. ⁴ Ang nagpapakababa gaya ng maliit na batang ito, siya ang pinakamalaki sa kaharian ng Langit. ⁵ At ang sinumang tumanggap sa batang ito dahil sa aking pangalan ay tumatanggap sa akin.

⁶ Ngunit kung may tumisod at magpapa-dapa sa isa sa maliliit na ito na naniniwala sa akin, mas makabubuti pa para sa kanya na itapon siya sa ilalim ng dagat na may taling malaking bato sa kanyang leeg.

⁷ Sawimpalad ang daigdig dahil may kinatitisan ang tao. Kailangang sumapit ang mga pagkatisod ngunit kaawa-awa ang tumitisod at nagpapadapa sa kanya.

⁸ Kung ang iyong kamay o paa ang nagtutulak sa iyo sa kasalanan, putulin mo ito at itapon. Mas mabuti pa sa iyo ang pumasok na pingkaw o pilay sa buhay kaysa matapon sa walang hanggang apoy na may dalawang paa at dalawang kamay. ⁹ At kung ang mata mo ang nagtutulak sa iyo sa kasalanan, dukutin mo ito at itapon. Mabuti pa sa iyo ang pumasok sa buhay na may isang mata kaysa matapon

noon sa lahat ng nilalang kahit na sa isda, pati na ang matalik niyang pakikiisa kay Pedro.

ANG MALILIIT

• **18.1** Ipinapaliwanag sa Marcos 9:33 ang unang talata ng pahinang ito.

Mula sa *mga bata*, ang *maliliit* naman o mga ordinaryong tao ang tinutukoy ngayon ni Jesus. Maliliit sila dahil bale-wala sila sa lipunan at dahil mas simple at tapat ang kanilang pananampalataya kaysa mga nasisiyahan sa kanilang kaalaman at kalagayan.

Iniisip ni Jesus ang tungkol sa mga nagpapabuwal sa maliliit, sinasadya man o sa pamamagitan ng masama nilang halimbawa sapagkat nagagawa nilang gipitin ang mga dukha dahil sa kanilang katayuan sa buhay, pera o kapangyarihan.

Tinatalakay din ni Jesus (b. 7) ang pinsalang dala ng panggigipit ng lipunan. Ang maliliit kadalasa’y nagsisikap na makaangat sa kanilang pamumuhay at makapagsarili, magkaroon ng mas mataas na pinag-

sa apoy ng Gehenna na may dalawang mata.

¹⁰Huwag sana ninyong hamakin ang isa sa maliliit na ito; talagang sinasabi ko sa inyo na laging nasa harap ng aking Ama sa Langit ang kanilang mga anghel sa Langit.

¹¹(Pumarito ang anak ng Tao para iligtas ang nawawala.)

• ¹²Ano sa palagay ninyo? Kung may sandaang tupa ang isang tao at naligaw ang isa sa mga ito, hindi ba niya iiwan sa kaburulan ang siyamnapu't siyam para hanapin ang naliligaw? ¹³At sinasabi ko sa inyo: Kapag nakita niya ito, mas matu-

tuwa pa siya rito kaysa siyamnapu't siyam na hindi naligaw. ¹⁴Gayundin naman, ayaw ng inyong Amang nasa Langit na mawala isa man sa maliliit na ito.

Mabuhay na magkakapatid sa pananampalataya

(Lc 17:3)

• ¹⁵Kung nagkasala sa iyo ang iyong kapatid, puntahan mo siya at kausapin nang sarilinan; at kung makinig siya sa iyo, tinubo mo na ang iyong kapatid. ¹⁶Kung hindi naman siya makinig sa iyo, magsama ka ng dalawa o tatlo para *lutasin ang kaso sa pagsaksi ng dalawa o*

aralan at kumita nang mas malaki. Ngunit madalas din namang ang lipunan pa ang naglalagay ng mga hadlang sa mga ayaw sumabay sa tugtog at gayahin ang pamumuhay ng mga taong makasarili. Dahil dito, napipilitang sumuko ang *maliliit*, tumanggap ng kabiguan, *mawalan ng isang mata* kaysa iwaksi ang pinakaimportante: ang *mabuhay* sa paningin ng Diyos.

Mas mabuti pa sa iyo ang pumasok na pilay sa buhay. Binibigyang-diin ni Jesus ang walang kapantay na halaga ng buhay na walang hanggan. Sa buhay na ito napapanalunan ang ating kapalaran at wala nang iba pang lugar maliban sa Kaharian ng Diyos at walang hanggang kapahamakan. Kung minsang kailangan nating ipagpalit at isakripisyo kahit na ang ating trabaho, ang ating seguridad at ang ating buhay para makamit ang Kaharian.

Kung ang iyong kamay o paa... Ganito ring mga salita tungkol sa pagkontrol sa sarili ang matutung-hayan natin sa Mateo 5:29. Walang maliw na pananampalataya ang sinasabi rito ni Jesus.

Para sa mga Judio, ang mga pinakadakila lamang sa mga anghel ang makakaharap sa Diyos. At sinasabi ni Jesus: sa mga anghel na ito mismo ipinagkatiwala ang *maliliit* na ito!

Sawimpalad ang daigdig dahil may kinatitisan ang tao. Kung minsang isang tao ang sanhi ng eskandalo (o nagdadala sa iba sa pagkakasala). Kung minsang nama'y ang lipunan mismo sa korupsiyon nito, karahasan at mga di-makatarungan sa istruktura ng lipunan. Inaanyayahan tayo rito ni Jesus na maging mulat tungkol sa kasalanan, personal man o panlipunan. Maaaring maging hadlang o tulong sa pananampalataya ang mga sibilisasyon, mga kaugalian, mga sistemang pang-ekonomiya at pampulitika; at samasamang tatanggapin ng mga ito ang bunga ng kanilang mga gawa.

Sawimpalad na daigdig... sapagkat sa anumang paraa'y wawasakin ang masasamang istruktura sa luha at dugo (Lc 23:28). *Mabuti pa sa tao...* sapagkat sisi-ngilin ang lahat (tingnan din sa Mt 26:24).

Kailangang sumapit ang mga pagkatisod. Nabuhay si Jesus sa panahon ng dahas ngunit parang wala siyang reklamo tungkol sa sitwasyong ito. Ni minsang hindi niya tayo inanyayahang pangarapin ang isang paraiso sa lupa. Kung pinapangarap ng ilang pamayanang Kristiyano na maging isang kawan ng maaamong tupang nakapaligid sa kanilang pastol, may ibang pananaw naman si Jesus sa buhay-Kristiyano.

Nilikha ang tunay na daigdig, ang mundong nilikha ng Diyos at siyang inililigtas ng Diyos, hindi para maging oasis ng kaligayahan kundi para maging lugar ng paglago ng mga taong malaya, sa pamamagitan ng patuloy nilang pakikibaka. Sadyang bahagi ng daigdig na ito ang mga eskandalo, ngunit hinding-hindi nababawasan ng kapangyarihan ng kasamaan ang luwalhating tatanggapin ng Diyos sa katapusan. Sa pagdurusa at pagkauhaw sa katarungan, pupukawin ng Diyos ang pag-ibig at palalaguin ito.

• 12. Nasa Ebanghelyo rin ni Lucas (15:1) ang talinhaga ng *sandaang tupa*. Marami itong itinuturo sa atin: ang natatanging malasakit ni Jesus para sa mga makasalanan at mga naliligaw, kaya naman misyon ang gawain niya. Sa katunaya'y dumating si Jesus *para hanapin at iligtas ang mga naliligaw* (Lc 19:10), *para hanapin ang mga itinakwil at hindi ang mga iginagalang* (Mt 9:13). Ang hangaring ito ang dapat magbunsod sa ating mga parokya at mga pamayanang Kristiyano na laging pagsikapang marating ang wala sa Iglesya at ang mga latak ng lipunan sa halip na magtrabaho na lamang sa piling ng mga nasa Iglesya na.

ANG IGLESYA BILANG SAKRAMENTO NG DIYOS

• 15. Dalawang salita ni Jesus sa Iglesya: *Kung nagkasala ang iyong kapatid...* Sinabi na ni Jesus kay Pedro: "Itatali rin sa langit ang itali mo sa lupa." Sinasabi naman niya ito ngayon sa buong

tatlo. ¹⁷ Kung tatanggi siyang makinig sa kanila, sabihin ito sa Iglesya; at kung hindi pa rin siya makikinig sa Iglesya, ituring siyang pagano o publikano.

¹⁸ Talagang sinasabi ko sa inyo: ang talian ninyo sa lupa ay matatali rin sa Langit, at ang kalagan ninyo dito sa lupa ay kakalagan din sa Langit.

¹⁹ Sinasabi ko rin sa inyo: kung dito sa lupa ay may dalawa sa inyo na nagkakaisang humihingi ng anuman, gagawin ito para sa kanila ng aking Amang nasa Langit. ²⁰ Sapagkat kung saan may dalawa o tatlong nagkakatipon sa Ngalan ko, kapiling nila ako.”

• ²¹ Nagtanong naman si Pedro: “Panginoon, gaano kadalas ko naman dapat patawarin ang mga pagkukulang ng aking

Iglesya. Kailangang sikapin muna ng mga sumasampalataya na aregluhin sa kani-kanila ang kanilang mga usapin bago pumunta sa hukuman (1 Cor 6:1).

Walang katiyakan sa teksto ng 18:15. Maaaring “Kung nagkasala ang kapatid mo, puntahan mo siya’t kausapin...” ang pagkakasulat dito. At kung magkagayo’y ang pagsisikap ng pamayanang Kristiyano para ituwid ang isang naliligaw ang siyang tinutukoy dito.

Nagkakatipon sa Ngalan ni Jesus. Ang panalangin ng pamayanan, ng isang grupong apostoliko, ng mag-asawang Kristiyano. Importante na magkaroon muna tayo ng lubos na pagkakaunawaan bago natin iharap sa Diyos ang mga kahilingan nating lahat.

Karaniwa’y sa mga simbahan hinahanap ng mga tao ang Diyos, o kaya’y sa pagmamasid sa kalikasan, o sa kapanatagan ng kanilang kaluluwa. Ngunit gusto ng Diyos na mapasapamayanang-Kristiyano muna kaysa ano pa man. Nasa pamayanan siya sa *pagtitipon* natin para manalangin sa *Ngalan ni Jesus*. Nasa pag-unlad din siya ng pamayanan, sa mga krisis nito, sa mga problema: nasa kasaysayan siya ng kanyang Iglesya.

Sa pakikibahagi natin sa mga gawain ng pamayanan, sa paglutas sa mga di-maiwasang problema, sa pagtitiyaga sa gawaing apostoliko, natututo tayong maging mga anak ng Diyos ayon sa katotohanan at nakikilala natin ang Ama ayon sa katotohanan. Kaya ang Iglesya ang sagradong lugar kung saan natin natatagpuan ang Diyos, at para maipahayag ang katotohanang ito, sinasabi nating ang Iglesya ang *sakramento* ng Diyos.

Ginagamit din naman natin ito para sa iba’t ibang *sakramento*: ang binyag, ang eukaristiya... Gusto ng ilan na tumanggap ng mga sakramento nang wala namang anumang komitment sa Iglesya. Nakakalimutan nila na ang binyag at mga seremonya ng relihiyon

kapatid? Pitong beses ba?” ²² Sumagot si Jesus: “Hindi, hindi pitong beses kundi pitumpu’t pitong beses.

Ang utusang walang awa

• ²³ Tungkol sa kaharian ng Langit ang kasaysayang ito. Isang hari ang nagpasyang pagbayarin ng utang ang kanyang mga utusan. ²⁴ Nang simulan niyang suriin ang kuwenta, iniharap sa kanya ang isang may utang na sampung libong baretang ginto. ²⁵ Dahil walang maibayad sa kanya ang tao, iniutos ng panginoon na ipagbili at maging alipin siya kasama ng kanyang asawa, mga anak at mga ari-arian bilang bayad-utang.

²⁶ At nagpatirapa sa paanan ng hari ang opisyal at sinabi: ‘Bigyan mo pa ako ng panahon, at babayaran kong lahat ang

ay mga sakramento at naggagawad ng grasya ng Diyos dahil ang mga ito ang mga “kilos” ng Iglesya na siyang *sakramento* ng Diyos. Wala sa mga bagay na ito ang Diyos ngunit ipinahahayag niya ang kanyang sarili sa pamamagitan ng pamilya ni Kristo at gusto niyang dito natin siya matagpuan. *Ang lahat ng talian ninyo sa lupa...*: ang ating katapatan sa pamayanang Kristiyano kahit na hindi tayo sumasang-ayon dito ay isang tanda na nasa grasya tayo ng Diyos.

• 21. *Pitumpu’t pitong beses.* Ihambing ito sa Genesis 4:24. Dapat palitan ng pagpapatawad ang hangaring maghiganti.

Tungkol ito sa pagpapatawad sa kapatid na bumabalik na nagsisisi: tingnan sa Lucas 17:1.

KAPATAWARAN

• 23. Bale-wala ang mga pagkakasalang ginagawa sa atin ng *mga kasamahan* natin kung ikukumpara sa mga pagkakasala natin sa Diyos. At samantalang *pinatatawad* ng Diyos ang *lahat-lahat*, tayo nama’y hindi makapagbigay kahit palugit man lang. Hindi ipinaggigiitan ng Diyos ang kanyang mga karapatan at parang ni hindi niya alam ang mga iyon dahil siya ang Ama. Ngunit sa paggigiitan naman natin sa ating mga karapatan, umaasal tayong gaya ng *masasamang utusan* (tingnan sa Mt 5:43).

Higit pa sa mga personal na problema ang tinutukoy ng talinhagang ito. Higit sa lahat, ang kapatawaran ng Diyos ang kailangan ng mundo. At hindi ito makakamit sa pamamagitan ng mga akusasyon at pagkamuhit ng mga may gustong magtayo ng isang mas makatarungang lipunan.

Mas naiintindihan natin sa talinhagang ito ang isa pang bersikulo sa Biblia: *Akin ang paghihiganti*;

utang ko.’²⁷ Naawa sa kanya ang hari at hindi lamang siya pinalaya kundi kinansela pa ang kanyang utang.

²⁸ Pagkaalis ng opisyal na ito, nasalubong niya ang isa sa kanyang mga kasamahan na may utang namang sandaang barya sa kanya. Sinunggaban niya ito sa leeg at halos sakalin habang sumisigaw ng ‘Bayaran mo ang utang mo!’²⁹ Nagpatirapa sa paanan niya ang kanyang kasamahan at nagsabi: ‘Bigyan mo pa ako ng panahon, at babayaran kong lahat ang utang ko sa iyo.’³⁰ Ngunit tumanggi siya at ipinakulong ito hanggang makabayad ng utang.

³¹ Labis na nalungkot ang iba nilang kapwa-lingkod nang makita ang nangyari. Kaya pinuntahan nila ang kanilang panginoon at ibinalita ang buong pangyayari.³² Ipinatawag naman niya ang opisyal at sinabi: ‘Masamang utusan, pinatawad ko ang lahat ng iyong utang nang makiusap ka sa akin.’³³ Di ba dapat ay naawa ka rin sa iyong kasamahan gaya ng pagkaawa ko sa iyo?’³⁴ Galit na galit ang panginoon kaya ibinigay niya ang kanyang utusan sa mga tagapagpahirap hanggang mabayaran nito ang lahat ng utang.”

³⁵ Idinagdag ni Jesus: “Ganito rin ang gagawin sa inyo ng aking Ama sa Langit kung hindi patatawarin ng bawat isa sa inyo mula sa puso ang kanyang kapatid.”

sisingilin ko ang bawat isa ayon sa kanyang gawi. Hindi niya tayo sisingilin ayon sa sarili niyang mga karapatan (kung ano ang utang natin sa kanya), kundi para sa *maliliit* na di kayang magbayad at inagawan ng karapatan. At maniningil din siya para sa mga nagsisisi sa kanilang mga pagkakamali pero hindi pinatawad ang kapwa.

Nagtatapos sa talinhagang ito tungkol sa tungkuling magpatawad ang Ikapat na Diskurso ng Ebanghelyo ni Mateo. Malayo pa rin ang Iglesya sa dapat na maging kabanalan nito. Ngunit hindi maikakaila ninuman na sa lahat ng panaho’y sa Iglesya ipinangaral ang awa ng Diyos at dito rin natutong magpatawad ang mga tao.

• **19.1** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 10:2 at Mateo 5:31.

Hindi pagkaalipin para sa Kristiyano ang ganap na

Nagsalita si Jesus tungkol sa diborsiyo

(Mc 10:2; Mt 5:31; Lc 16:18)

19 • ¹ Nang tapos na si Jesus sa mga aral na ito, umalis siya sa Galilea at pumunta sa probinsya ng Judea sa kabilang ibayo ng Ilog Jordan. ² Napakaraming tao ang sumunod sa kanya, at nagpagaling din siya roon ng mga maysakit.

³ At lumapit sa kanya ang ilang Pariseo na hangad siyang subukan, at tinanong nila siya: “Pinahihintulutan bang diborsiyuhin ng lalaki ang kanyang asawa sa anumang dahilan?”

⁴ Sumagot si Jesus: “Hindi ba ninyo nabasa na sa simula’y *ginawa sila ng Maykapal na lalaki at babae*,⁵ at sinabi rin nitong *iiwanan ng lalaki ang kanyang ama at ina, at pipisan sa kanyang asawa, at magiging iisang katawan ang dalawa?*⁶ Kung gayo’y hindi na sila dalawa kundi iisang katawan lamang; kaya huwag paghiwalayin ng tao ang pinagbuklod ng Diyos.”

⁷ At sinabi nila: “Kung gayon, bakit inutos ni Moises na *bigyan ang babae ng kasulatan ng diborsiyo bago siya palisin?*”⁸ Sinabi naman niya sa kanila: “Alam ni Moises na matigas ang inyong puso kaya pinayagan kayong diborsiyuhin ang inyong mga asawa, ngunit hindi ganito sa simula.”⁹ At sinasabi ko naman sa inyo: kung may magpaalis sa kanyang asawa, maliban kung dahil sa

katapatan sapagkat dumating nga mismo si Jesus para ibigay sa atin ang espiritung nagbibigay-kakayahan sa atin para matupad ang Batas.

Walang asawa si Jesus at ni hindi nagkaroon ng babae sa buhay niya. Ngunit ipinahayag niya sa buong buhay niya ang dapat na maging batas para sa mga mag-asawa: katapatan, pag-unawa, pag-ibig, pagsakripisyo sa kapwa (Ef 5:22). Kung wala ang espiritung ito, magiging kadena para sa mag-asawa ang mismong batas ng Diyos.

Mabuti pang huwag mag-asawa. Hindi humihingi ng paumanhin si Jesus para sa mabibigat na pananalitang ito. Ipinapanukala lamang niya ang isang bagay na mas mahirap intindihin. At pinupuri niya ang mga pumipili sa buhay na walang-asawa dahil sa pagmamahal sa Kaharian. Pero inaamin niyang espesyal na bokasyon at grasya ito.

pagtataksil, at saka magpakasal sa iba, nakiapid na siya.”

¹⁰Sinabi naman ng mga alagad: “Kung iyan ang itinatadhana para sa lalaking may-asawa, walang pakinabang sa pag-aasawa.” ¹¹Sinabi ni Jesus sa kanila: “Hindi matatanggap ng lahat ang salitang ito, kundi ng mga pinagkalooban lamang nito. ¹²May ilang ipinanganak na hindi makapag-aasawa. May iba namang ipinakapon ng tao. At may iba ring tumalikod sa pag-aasawa alang-alang sa kaharian ng Langit. Tanggapin ito ng puwedeng tumanggap.”

Si Jesus at ang mga bata

(Mc 10:13; Lc 18:15)

¹³May nagdala kay Jesus ng mga bata para ipatong niya ang kanyang kamay sa kanila at madasalan. Pinagalitan naman ng mga alagad ang mga taong may dala sa kanila. ¹⁴Kaya sinabi ni Jesus: “Pabayaan ninyo sila. Huwag ninyong pigilang lumapit sa akin ang mga bata. Sa mga tulad nga nila ang kaharian ng Langit.” ¹⁵At pagkapatong ni Jesus ng kanyang kamay sa kanila, umalis na siya.

Ang mayamang binata

(Mc 10:17; Lc 18:18; 12:33; 22:29)

• ¹⁶Nang oras ding iyon, lumapit sa kanya ang isang binata at nagtanong: “Guro, anong mabuti ang dapat kong gawin para makamit ang buhay na walang hanggan?” ¹⁷Sumagot si Jesus: “Bakit tungkol sa mabuti ang tanong mo? lisa lang ang Mabuti. Kung gusto mong pumasok sa buhay na walang hanggan,

sundin mo ang mga utos.” ¹⁸At sinabi naman ng binata: “Anong mga utos?” Sumagot si Jesus: “*Huwag papatay, huwag makiapid, huwag magnakaw, huwag manirang-puri ng kapwa,* ¹⁹*igalang ang iyong ama at ina, at mahalín ang iyong kapwa gaya ng pagmamahal mo sa iyong sarili.*”

²⁰At sinabi sa kanya ng binata: “Sinunod ko ang lahat ng ito, ano pa ang kulang ko?” ²¹At sinabi ni Jesus: “Kung gusto mong maging ganap, umuwi ka’t ipagbili ang mga ari-arian mo at ibigay ang pera sa mga dukha, at magkakaroon ka ng kayamanan sa Langit. At saka ka bumalik para sumunod sa akin.”

²²Pagkarinig ng binata sa pahayag na ito, umalis siyang malungkot sapagkat napakayaman niya.

²³At sinabi ni Jesus sa kanyang mga alagad: “Talagang sinasabi ko sa inyo: mahirap makapasok ang mayaman sa kaharian ng Langit. ²⁴Oo, maniwala kayo, mas madali pa para sa kamelyo ang lumusot sa butas ng karayom kaysa pumasok ang isang mayaman sa kaharian ng Langit.”

²⁵Nang marinig ito ng mga alagad, namangha sila at sinabing “Kung gayon, sino ang maliligtas?” ²⁶Tinitigan sila ni Jesus at sumagot: “Imposible ito para sa tao; pero para sa Diyos, lahat ay posible.”

²⁷Nagsalita si Pedro at sinabi: “Iniwan namin ang lahat para sumunod sa iyo: ano naman ang para sa amin?”

²⁸Sumagot si Jesus: “Talagang sinasabi ko sa inyong mga sumunod sa akin: sa Araw ng Pagbabago, pag upo ng Anak

- 16. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 10:17.

lisa lang ang Mabuti. Lumapit kay Jesus ang lalaki at sa Ama niya ito pinapupunta, tulad ng lagi niyang ginagawa. Gusto sana niya tulad natin, na maintindihan siya ni Jesus; ngunit ibig nitong maging ganap siya sa paglilingkod sa Ama.

Laging itinuturing ang pagtawag ni Jesus sa binata na huwaran ng pagtawag sa buhay relihiyoso at apostoliko. Kung wala ang tunay na karukhaan at pagtangi

sa lahat, hindi makakamtan ang espirituwal na pagkakaisa sa Diyos na layunin ng relihiyoso.

Gayundin kailangan ang karukhaan sa gawang apostoliko. Habang kasama kayo ng mga may mariwasang pamumuhay, mabuti man ang pakikitungo sa kanila, mahirap silang magbagong buhay, at hindi naman natin maaabot ang karaniwang tao. Kung kasama naman tayo ng mga karaniwang tao, mata-tagpauan nating kasama nila ang Kaharian at darating pa sa atin ang mga gustong lumaya sa kanilang mga kayamanan.

ng Tao sa kanyang trono nang buong luwalhati, uupo rin kayo sa labindalawang trono para maghari sa labindalawang tribu ng Israel. ²⁹At ang mag-iwan ng mga tahanan, mga kapatid, ama at ina, mga anak o mga bukid alang-alang sa ngalan ko, tatanggap siya ng sandaang beses at makakamit ang buhay na walang hanggan. ³⁰May mga una ngayon na mahuhuli at may mga huli naman na mauuna.

Mga manggagawa sa ubasan

20 ¹Tungkol sa nangyayari sa kaharian ng Langit ang kuwentong ito. Maagang lumabas ang isang may-ari para umupa ng mga manggagawa sa ubasan. ²Nakipagkasundo siya na tatanggap ang mga manggagawa ng isang baryang pilak isang araw, at pinapunta na niya sila sa ubasan.

³Lumabas din siya nang mag-iika-siyam ng umaga at nakita niya ang ibang mga nakatayo sa plasa na walang ginagawa. ⁴Kaya sinabi niya sa kanila: 'Pumunta rin kayo sa aking ubasan at bibigyan ko kayo ng nararapat.' At pumunta sila.

⁵Muli siyang lumabas kinatanghalian at nang mag-iikatlo ng hapon at gayundin ang ginawa niya. ⁶Lumabas din siya sa huling oras ng paggawa at nakita niya ang iba pang nakatayo lamang. Kaya sinabi niya sa kanila: 'Bakit kayo nakatayo lang at maghapon walang ginagawa?' ⁷Sumagot sila: 'Dahil walang umupa sa amin.' Sinabi niya: 'Pumunta kayo at magtrabaho sa aking ubasan.'

⁸Paglubog ng araw, sinabi ng may-ari ng ubasan sa kanyang tagapamahala: 'Tawagin ang mga manggagawa at bayaran sila, mula sa huli hanggang sa una.' ⁹Kaya lumapit ang mga dumating sa huling oras at binigyan sila ng tig-isang denaryo (isang baryang pilak). ¹⁰Nang lumapit naman ang mga nauna, akala nila'y tatanggap sila ng higit pa. Ngunit tumanggap din sila ng tig-isang denaryo. ¹¹Kaya pagkatanggap nila nito, nagsimula silang magreklamo sa may-ari.

¹²Ang sabi nila: 'Isang oras lamang ang trabaho ng mga huling ito, at ipinapantay mo sila ngayon sa amin na maghapon nagtrabaho sa init ng araw.' ¹³Kaya sinagot ng may-ari ang isa sa kanila: 'Kaibigan, hindi ko kinukuha ang sa iyo. Di ba't

MGA AMO

• **20.1** Marami ang nabibigla sa talinhagang ito. Para bang di-makatarungan sa kanila ang pagbibigay ng pare-parehong pabuya sa lahat, nang walang pagsasaalang-alang sa trabaho at sakripisyo ng bawat isa. Bunga ito ng mali nilang pagkaintindi sa kahulugan ng talinhagang ito. Gumagawa ng paghahambing si Jesus, hindi ng iba't ibang trabahador kundi ng iba't ibang grupo ng mga trabahador. Isang bayan o hanay sa lipunan ang kinakatawan ng bawat grupo. At samantalang matagal nang tinanggap ng ilan sa kanila ang Salita ng Diyos, ang iba nama'y kararating pa lamang sa pananampalataya.

Sa kabuuan ng kasaysayan, tinatawag ng Diyos ang iba't ibang bayan para pumunta at magtrabaho sa kanyang ubasan. Bilang panimula, tinawag niya si Abraham at ipinagkatiwala sa kanya at sa kanyang mga inapo ang gawa niya sa mundo. Ngunit hindi ito nangangahulugang ang lahi na ni Abraham ang mayari ng Kaharian ng Diyos. Sa Diyos ang ubasan at mga trabahador niya sila.

At sa panahon naman ni Moises, marami at iba't ibang klase ng tao ang lumabas mula sa Ehipto kasama ang mga inapo ni Abraham. At sila ang bumuo sa

bayang Israel (na tinatawag din nating bayang Judio). Matibay ang kanilang paniwala na sila ang bayan ng Diyos at lagi nilang ipinaglalaban ang kanilang karapatan: dapat silang tratuhin nang mas mabuti ng Diyos kaysa iba pang mga bayan. Kailangang gawin ng Diyos ang lahat para mapasailalim sa kanila ang lahat ng bansa sa lupa. Ngunit sa katunaya'y hindi naman sa kanila lamang ipinagkatiwala ang ubasan.

Sa pagdating ni Kristo, inihatid ang Ebanghelyo sa iba pang mga bansang pagano pa hanggang sa panahong iyon. Pumasok sila sa Iglesya at binigyang-anyo ang Kristiyanismo. Inisip din nilang kanila ang Kaharian ng Diyos at ang Iglesya. Mahirap para sa mga Kantilang sumakop sa Pilipinas noon ang unawain at tanggapin na sa Iglesya'y pareho lamang ang kanilang mga karapatan at ng mga "Indiong" babago pa lamang sumasampalataya.

Marami pa ring angkan hanggang sa panahong ito ang nagpapalagay na likas na karapatan nila ang pagiging Katoliko. May mga grupo rin sa lipunan, karaniwa'y ang mayayaman at makapangyarihan, ang nagtataka kapag binabatikos ng Iglesya ang kanilang mga pribilehiyo at di inirereserba para sa kanila ang mga unang upuan sa simbahan. Inirereklamo nilang

nagkasundo tayo sa isang denaryo isang araw? ¹⁴Kaya tanggapin mo ang sa iyo at umalis ka na. Gusto ko ring bigyan ang nahuli gaya ng ibinigay ko sa iyo. ¹⁵Wala ba akong karapatang gawin ang gusto ko sa pera ko? Bakit ka naiinggit dahil maawain ako?’

¹⁶Kaya mauuna nga ang huli, at mahu-huli ang una.”

Ikatlong pagpapahayag ng paghihirap

(Mc 10:32; Lc 18:31)

¹⁷Nang umakyat si Jesus sa Jerusalem, isinama niya ang Labindalawa, at habang nasa daan ay sinabi niya sa kanila: ¹⁸“Papunta na tayo sa Jerusalem. Doon ibibigay ang Anak ng Tao sa mga punong-pari at mga guro ng Batas na maghahatol sa kanya ng kamatayan. ¹⁹Kaya ibibigay nila siya sa mga pagano para pagtawanan, hagupitin at ipako sa krus. Ngunit babangon siya sa ikatlong araw.”

Hiningi ng ina nina Jaime at Juan ang mga pangunahing lugar

(Mc 10:35)

• ²⁰Lumapit noon kay Jesus ang ina nina Jaime at Juan kasama ng dalawa niyang anak, at lumuhod sa harap niya para makiusap. ²¹Tinanong siya ni Jesus: “Ano ang ibig mo?” At sumagot siya: “Narito ang dalawa kong anak. Iutos mong maupo ang isa sa iyong kanan at ang isa naman sa iyong kaliwa sa iyong Kaharian.”

²²Sinabi ni Jesus sa magkapatid: “Hindi ninyo nalalaman ang inyong hinihingi. Maiinom ba ninyo ang kalis na iinum ko?” Sumagot sila: “Kaya namin.” ²³Sumagot si Jesus: “Totoong iinom din

kayo sa aking kalis, ngunit wala sa akin ang pagpapaupo sa aking kanan o kaliwa. Para sa mga hinirang ng Ama ang mga lugar na iyon.”

²⁴Nang marinig ito ng sampu, nagalit sila sa magkapatid. ²⁵Kaya tinawag sila ni Jesus at sinabi: “Alam ninyo na sinusupil ng mga naghahari ang kanilang mga bansa at inaapi ng mga nasa kapang-yarihan. ²⁶Hindi naman ganito sa inyo: ang may gustong maging dakila, siya ang maging lingkod ninyo; ²⁷ang may gustong mauna sa inyo, siya ang maging alipin ninyo. ²⁸Gayundin naman, dumating ang Anak ng Tao hindi para paglingkuran kundi para maglingkod at ibigay ang kanyang buhay bilang pantubos sa marami.”

²⁹Nang paalis na sila sa Jerico, maraming tao ang sumunod sa kanila. ³⁰At may dalawa namang bulag na lalaki na nakaupo sa tabing-daan. Nang marinig nilang si Jesus ang nagdaraan, sumigaw sila: “Anak ni David, maawa ka sa amin!” ³¹Pinagsabihan silang tumahimik ng mga tao ngunit lalo lamang nilang nilakasan ang kanilang sigaw: “Panginoon, Anak ni David, maawa ka sa amin!” ³²Huminto naman si Jesus at tinawag niya sila. Itinangong niya: “Ano ang gusto ninyong gawin ko?” ³³Sinabi nila: “Panginoon, mabuksan nawa ang aming mga mata.”

³⁴Naawa si Jesus sa kanila at hinipo ang kanilang mga mata. Agad silang nakakita at nagsimula silang sumunod kay Jesus.

Pumasok si Jesus sa Jerusalem

(Mc 11:1; Jn 12:12; Lc 19:12)

21 • ¹Malapit na sila sa Jerusalem, at pagdating nila sa Betfage, sa

nagtataksil ang Iglesya dahil matagal na nilang pinaniniwalaang sila ang may-ari sa Iglesya.

Sinasabi ni Jesus sa talinhagang ito na kailangan din namang papasukin ng mga nasa Iglesya na ang iba, nang pantay-pantay (tig-iisang denaryo ang tinanggap ng lahat). Ang karangalang magtrabahong kasama ni Kristo ang kanilang ikatuwa! Nagkakamali ang mga nagtatayo ng kapilya kung inaakala nilang may

kapangyarihan sila sa pamayanan, gayundin ang mga pari sa pagtanggap nila sa partisipasyon ng mga layko.

• 20. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 10:35. Paghambingin ang Mateo 20:23 at Marcos 10:40.

• **21.1** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 11. Pinagsasabay nina Mateo, Marcos at Lucas ang pagpasok ni Jesus sa Jerusalem at ang pangyayari tungkol

Bundok ng mga Olibo, inutusan ni Jesus ang dalawang alagad: ²“Pumunta kayo sa kabilang ibayo at may makikita kayo roong isang inahing asno na nakataling kasama ang isang bisiro. Kalagan sila at dalhin sa akin. ³Kung may magtatanong sa inyo, sabihin ninyong: Kailangan sila ng Panginoon pero ibabalik din sila ka-agad.”

⁴Kaya natupad ang sinabi ng Propeta: ⁵“*Sabihin sa Dalagang Sion: Parating na sa iyo ang iyong hari, simple, nakasakay sa asno, sa isang hayop na pantrabaho.*”

⁶Umalis ang mga alagad at ginawa ang iniutos ni Jesus. ⁷Dinala nila ang asno at ang bisiro, at isinapin dito ang kanilang mga balabal para upuan ni Jesus.

⁸Marami naman ang naglatag ng kanilang mga balabal sa daan; pumutol naman ng mga sanga mula sa mga puno ang iba at inilagay rin ang mga ito sa daan. ⁹Sumisigaw ang mga taong nangunguna at sumusunod sa kanya. Sinabi nila: “*Hosanna sa Anak ni David! Mapalad ang dumarating sa Ngalan ng Panginoon! Hosanna, luwalhati sa Kaitaasan!*”

¹⁰Pagpasok ni Jesus sa Jerusalem,

sa mga nagtitinda sa Templo. Ngunit sa simula naman ng misyon ni Jesus inilagay ni Juan ang pangyayaring ito. Mahirap matiyak kung sino ang tama. Ginugrupo ng bawat ebanghelistang mga pangyayari ayon sa sarili niyang plano at hindi laging ayon sa pagkakasunud-sunod ng mga pangyayari.

At saka maraming detalye sa matagumpay na pagpasok na ito ni Jesus ang mas nagpapaalaala sa atin ng Piyesta ng Mga Tolda (na ipinagdiriwang sa buwan ng Septyembre) kaysa mga araw bago mag-Paskuwa:

– ang kagalakan ng bayan na bagay sa naturang piyesta na pinakapopular sa lahat,

– ang mga sanga at mga palaspas, gaya sa prusisyon sa nasabing piyesta papunta sa bukal ng Silo habang kinakanta ang Salmo 118: “Pinagpala ang dumarating sa Ngalan ng Panginoon!” at sumisigaw ng “Hosanna!” (ibig sabih’y “Iligtas kami!”).

– ang pagbanggit sa Bundok ng mga Olibo kung saan itinatayo ang mga silungang yari sa mga sanga at mga dahon para sa piyesta.

Tingnan tungkol dito ang Zacarias 14 na tumutukoy sa piyestang ito (14:16) at nagpapauna sa paglilinis sa Templo.

Malamang na sa bisperas ng Paskuwa inilagay ng

nagulo ang buong lunsod, at nagtanungan sila: “Sino ito?” ¹¹At sumagot naman ang mga tao: “Ito ang propetang si Jesus na taga-Nazaret ng Galilea.”

Pinalayas ni Jesus ang mga negosyante

(Mc 11:11; Lc 13:35; Jn 2:14)

• ¹²Pumasok sa Templo si Jesus at pinalayas ang mga taong nagtitinda at bumibili sa patyo ng Templo. Itinaob niya ang mga mesa ng mga nagpapalit ng pera at ang mga upuan ng mga nagtitinda ng mga kalapati. ¹³At sinabi niya sa kanila: “Nasusulat na *‘Tatawaging bahay-dalangan ang aking bahay.’* Ngunit ginagawa ninyo itong *kuta ng mga magna-nakaw.*”

¹⁴Lumapit din sa kanya sa Templo ang mga bulag at mga pilay, at pinagaling sila ni Jesus.

¹⁵Nakita naman ng mga pinuno ng mga pari at mga guro ng Batas ang kataka-takang mga bagay na ginawa ni Jesus at ang mga batang sumisigaw sa Templo: “Hosanna sa Anak ni David!” Kaya nagalit sila ¹⁶at sinabi kay Jesus: “Naririnig mo ba ang sinasabi nila?” Sinagot sila ni Jesus: “Oo. Hindi ba ninyo

mga ebanghelyo ang pagpasok na ito ni Jesus sa Jerusalem sa dahilang isang paglalakbay lamang ni Jesus pa-Jerusalem ang isinasalaysay nila.

Dumating sila sa Betfage. Ang maliit na nayon ng Betfage ang daan papasok sa distrito ng Jerusalem pasilangan. Ayon sa Batas, sa Jerusalem dapat ipagdiwang ang Paskuwa, pero hindi naman magkasya sa siyudad ang mahigit sa sanda’t limampung libong dumarayo para sa piyesta. Kaya kailangang palawakin ang legal na hangganan ng Jerusalem para isama ang ilang maliliit na nayon gaya ng Betfage. Nang panahong iyon, sa Betfage nanunuluyan si Jesus (21:17).

Nakatagpo ka ng mga papuri. Sa Diyos sinasabi ang mga salitang ito ng Salmo 8. Ngunit para sa kanyang sarili ito ginagamit ni Jesus, tulad ng ginawa niya sa iba pang mga teksto ng Kasulatan.

• 12. Tingnan ang paliwanag sa Mc 11:15.

Nilinis ni Jesus ang Templo sa katuparan ng propesiya ni Zacarias (14:12). Ipinagpauna rin ni Malakias (kab. 3) ang pangyayaring ito: *Darating ang Panginoon para linisin ang kanyang bayan at ang kanyang Templo.* Dumarating si Jesus bilang propeta para hingging igo ang Diyos. At bilang Diyos, pinapasinayaan niya ang bagong panahon ng re-

ito nabasa: *‘Sa bibig ng mga musmos at sanggol, inilagay mo ang ganap na pagpuri?’*

¹⁷ At pagtalikod sa kanila, lumabas siya sa lunsod at pumunta sa Betania para doon magpalipas ng gabi.

Isinumpa ni Jesus ang puno ng igos

(Mc 11:12; Lc 13:6)

• ¹⁸ Kinaumagahan, nagbalik siya sa lunsod, at nagutom siya. ¹⁹ Nang mapansin niya ang isang puno ng igos sa may daan, nilapitan niya iyon at wala siyang nakita kundi mga dahon. Kaya isinumpa niya ang puno: “Huwag ka nang mamunga kailanman!” At agad na natuyo ang puno.

²⁰ Nang makita ito ng mga alagad, namangha sila at kanilang sinabi: “Paano nangyari na agad na natuyo ang puno ng igos!” ²¹ Sumagot si Jesus: “Talagang sinasabi ko sa inyo: kung may pananalig kayo at walang alinlangan, hindi lamang ang ginawa ko sa puno ng igos ang magagawa ninyo kundi masasabi rin ninyo sa bundok: ‘Tumayo ka at itapon mo ang iyong sarili sa dagat!’ at mangyayari ito. ²² At anuman ang hingin ninyo sa panalangin nang may pananalig ay tatanggapin ninyo.

Ang sagot ni Jesus sa mga nasa kapangyarihan

(Mc 11:27; Lc 20:1)

²³ Pagpasok ni Jesus sa Templo, luma-pit sa kanya ang mga punong-pari, mga

guro ng Batas at mga Matatanda ng mga Judio, at nagtanong: “Ano ang karapatan mong gawin ang mga ito? Sino ang nagtalaga sa iyo?”

²⁴ Sinagot sila ni Jesus: “Tatanungin ko rin kayo ng isang tanong. At kung may sagot kayo, sasagutin ko kayo kung sino ang nagtalaga sa akin para sa mga ito. ²⁵ Saan galing ang pagbibinyag ni Juan, sa Diyos ba o sa tao?”

At nag-isip-isip sila: “Kung isasagot nating galing sa Diyos, sasabihin niya: ‘Bakit di kayo naniwala sa kanya?’ ²⁶ At kung sasabihin naman nating ‘Galing lamang sa tao ang pagbibinyag ni Juan,’ dapat tayong matakot sa bayan sapagkat akala nila’y tunay na propeta si Juan.” ²⁷ Kaya sinabi nila kay Jesus: “Hindi namin alam.”

At sinabi sa kanila ni Jesus: “Hindi ko rin sasabihin sa inyo kung sino ang nagtalaga sa akin na gumawa ng mga ito.”

Ang talinhaga ng dalawang anak

• ²⁸ Nagpatuloy si Jesus: “Ano sa palagay ninyo? May dalawang anak ang isang tao. Lumapit siya sa isa at sinabi: ‘Anak, pumunta ka ngayon at magtrabaho sa aking ubasan.’ ²⁹ Sumagot ang anak: ‘Ayoko.’ Ngunit pagkatapos ay nagbagong-isip siya at pumunta. ³⁰ Pinuntahan din ng ama ang pangalawang anak at gayundin ang sinabi. Sumagot naman ang anak: ‘Opo.’ Pero hindi siya pumunta.”

³¹ At itinanong ni Jesus: “Sino sa dalawang anak ang tumupad sa gusto ng

lihiyon sa espiritu at katotohanan. Ganito rin ang pagkaunawa ni Juan (2:21) sa pangyayaring ito, na ang bagong Templong si Kristo ang kanyang tinutukoy.

• 18. Tinutulungan tayo ng pangyayaring ito na maintindihan ang kakaibang ikinilos ni Kristo sa *paghahanap ng mga igos* nang wala sa panahon at pagkatapos ay *isinumpa ang puno* na para bang kasalanan niya ito. May dahilan kaya ganito ang iginawi ni Jesus: para tawagin ang pansin ng mga apostol sa pamamagitan ng paraan ng pagtuturo ng mga propeta. Ang punong-igos ay larawan ng bayang Judio na hindi namunga ayon sa inaasahan ng Diyos.

• 28. Tinutukoy ng talinhagang ito ang pagtanggap ng mga punong pari na kilalanin bilang sugo ng Diyos si Juan Bautista.

Maraming makasalanan ang nagbalik-loob dahil sa mga salita ni Juan at inamin nila ang kanilang mga kasalanan. Bukas ang mga taong ito para tanggapin ang mensahe ni Jesus na nagbubukas sa Kaharian ng Diyos o bagong pamumuhay para sa kanila sa pagpapakita sa tunay na mukha ng Diyos. Ama. Kaya *nauuna* pa sila sa mga pari na nananatiling walang pakialam sa panawagan ni Juan dahil wala silang nadaramang pagnanais o pangangailangang magbago.

Ganito rin ang nararanasan ng bawat parokyang

ama?” Sumagot sila: “Ang una.” At sinabi ni Jesus: “Talagang sinasabi ko sa inyo: mas nauuna sa inyo patungo sa kaharian ng Langit ang mga publikano at mga babaeng bayaran. ³² Dumating nga si Juan para ipakita sa inyo ang daan ng kabutihan pero hindi kayo naniwala sa kanya, samantalang naniwala naman ang mga publikano at mga babaeng bayaran. Nakita ninyo ito at hindi kayo nagsisi o naniwala sa kanya.

Ang talinhaga ng mga magsasakang kasamá

(Mc 12:1; Lc 20)

³³ Makinig kayo sa isa pang halimbawa: *May isang may-ari ng bahay na nagtanim ng ubasan; binakuran ang paligid nito, humukay para sa pisaan ng ubas, at nagtayo ng toreng bantayan.* Pinaupahan niya ang ubasan sa mga magsasaka at naglakbay sa malayo. ³⁴ Nang malapit na ang panahon ng anihan, pinapunta ng may-ari ang kanyang mga katulong sa mga magsasaka para kubrahin ang kanyang bahagi sa ani. ³⁵ Ngunit sinunggaban ng mga magsasaka ang kanyang mga katulong, binugbog ang isa, pinatay ang iba at binato ang ilan.

³⁶ Nagpadala uli ang may-ari ng marami pang katulong pero ganoon din ang ginawa ng mga magsasaka sa kanila.

³⁷ Sa bandang huli, ipinadala na rin niya ang kanyang anak sa pag-aakalang ‘Igagalang nila ang aking anak.’ ³⁸ Ngunit nang makita ng mga magsasaka ang anak, inisip nilang ‘Ito ang tagapagmana.

nagsasagawa ng pagmimisyon: maraming Kristiyano sa pangalan lamang at walang komitment ang ayaw magtrabahong kasama ng mga misyonero at ayaw ding tanggapin ang mga ito sa paniniwalang hindi nila kailangang magbalik-loob.

ANG BANGKETE

• **22.1** May dalawang bahagi ang talinhagang ito. Sa unang bahagi, iniimbiba tayo ng Diyos sa isang bangkete kung saan may lugar para sa lahat. Patuloy niyang isinusugo ang mga propeta sa kabuuan ng kasaysayan para ipangaral ang katarungan, ang awa

Patayin natin siya at mapapasaatin ang kanyang mana.’ ³⁹ Kaya sinunggaban nila siya, at pinalayas sa ubasan at pinatay.

⁴⁰ Ngayon, pagdating ng may-ari ng ubasan, ano ang gagawin niya sa mga magsasaka?” ⁴¹ Sinabi nila sa kanya: “Hindi niya kaaawaan ang masasamang taong iyon; pupuksain niya ang mga iyon at pauupahan ang ubasan sa ibang magsasakang magbibigay ng kanyang kaparte sa anihan.”

⁴² At sumagot si Jesus: “Hindi ba ninyo nabasa sa Kasulatan? *‘Naging panulungkang bato ang tinanggihan ng mga tagapagtayo. Gawa ito ng Panginoon; at kahanga-hanga ang ating nakita.’* ⁴³ Kaya sinasabi ko sa inyo: aagawin sa inyo ang kaharian ng Diyos at ibibigay sa isang bayang makapagpapalago nito.

⁴⁴ (Magkakabali-bali ang mahuhulog sa batong ito at magkakadurug-durog ang mahuhulugan nito.)”

⁴⁵ Nang marinig ng mga punong-pari at mga Pariseo ang mga talinhagang ito, naunawaan nila na sila ang pinatutungkulan ni Jesus. ⁴⁶ Huhulihin na sana nila siya ngunit natakot sila sa mga tao na kumikilala sa kanya bilang propeta.

Ang handaan sa kasalan

(Lc 14:15)

22 • ¹ Muling nagsalita si Jesus sa pamamagitan ng mga talinhaga:

² “Tungkol sa nangyayari sa kaharian ng Langit ang kuwentong ito: May isang haring naghanda sa kasal ng kanyang anak na lalaki. ³ Ipinatawag niya sa mga

ng Diyos at ang pagtitiwala sa kanya. Ngunit binalewala naman ng bayang Judio ang tawag ng Diyos sa pamamagitan ng mga propetang iyon, at mas babalewalain nila si Jesus. Hindi mabibigo nang dahil lamang dito ang plano ng Diyos. Sa halip ay isusugo niya ang kanyang mga apostol para ipangaral ang Ebanghelyo sa mga bansang hindi pa nakaalam dito (*pumunta sa dulo ng lunsod*) upang makapasok din sa Iglesya ang mga di-Judio. Ngunit ilang Judio naman, *ang ka-kaunti na pinili sa maraming tinawag*, ang magiging mga unang miyembro ng Iglesya.

Ipinagdiwang ng hari *ang kasal ng kanyang anak* – ito si Kristo na marapat tawaging *nobyong ikakasal*

katulong ang mga imbitado sa kasalan ngunit ayaw nilang dumalo.

⁴Muli niyang pinapunta ang iba pang mga katulong para sabihin sa mga inanyayahan sa kasalan: 'Naghanda ako ng pagkain, nagpatay ng mga toro at mga pinatabang hayop; handa na ang lahat kaya pumarito na kayo sa kasalan.'

⁵Ngunit hindi nila pinansin ang paanyaya, sa halip ay may pumunta sa kanyang taniman, at sa kanyang negosyo naman ang isa pa. ⁶Sinunggaban naman ng iba pa ang mga katulong ng hari, nilibak at pinatay.

⁷Lubhang nagalit ang hari kayat ipinadala niya ang kanyang hukbo para puksain ang mga mamamatay-tao at sunugin ang lunsod. ⁸At sinabi niya sa kanyang mga katulong: 'Handa na ang kasalan ngunit hindi karapat-dapat ang mga inanyayahan. ⁹Pumunta kayo ngayon sa dulo ng lunsod at anyayahan sa kasalan ang bawat makita ninyo.'

sa sangkatauhan (Mc 2:19) dahil naging kaisang-katawan siya nito. Sa kabuuan ng kasaysayan, tinitipon ni Kristong Muling Nabuhay ang may kamatayan at watak-watak na mga tao. Babaguhin sila ng Espiritu ng Diyos at ibabangon mula sa kamatayan upang *makadulong sila sa hapag* ng mga buhay, ayon sa talinhaga.

Ang Eukaristiya lamang ang mesa ni Kristo na karaniwang alam ng mga Kristiyano. Ngunit sa pakikibahagi natin dito, hindi natin dapat kalimutan ang nabanggit sa una. Kailangang ipaalaala sa atin ng pagtatagpo natin sa misa na tinatawag tayo ng Diyos na maghanda sa ating pang-araw-araw na buhay para sa bangketeng inilalaan niya sa sangkatauhan. Tungkulin natin ang pagbuklurin at pagkasunduin ang lahat ng tao.

Paano kung hindi tayo sumagot? Unti-unti ngayong babawiin ang buhay ng Banal na Iglesyang pansanlibutan sa ating mga pagtitipon ng mga Kristiyanong nabubuhay nang maginhawa. At iba naman ang tatawaging maging katiwala sa Gawa ng Diyos: *kumbidahin sa kasalan*.

Ito naman ang inilalahad ng ikalawang bahagi: Ikaw na Kristiyano na nasa Iglesya na, *bagong trahe* ba ang suot mo? Ibig sabih'y pamumuhay sa katarungan, pagiging tapat at mapagkakatiwalaan.

Huwag nating isiping kung sinong pobre lamang ang nabiglang bisita na *hindi nakadamit-pampiyesta*. Sapagkat nang panahong iyo'y kaugalian nang bigyan ang mga kumbidado ng mga damit na isusuot nila sa

¹⁰Kaya agad na lumabas sa mga daan ang mga katulong at tinipon ang lahat ng makita, masama at mabuti, at napuno ang kasalan ng mga nasa hapag.

¹¹Pagkatapos ay dumating ang hari para tingnan kung sino ang mga nasa hapag at napansin niya ang isang lalaking hindi nakadamit-pampiyesta. ¹²Kaya sinabi niya sa kanya: 'Kaibigan, paano ka nakapasok nang walang damit pangkasal?' Ngunit hindi umimik ang tao. ¹³Kaya sinabi ng hari sa kanyang mga katulong: 'Igapos ang kanyang mga kamay at paa, at itapon sa dilim, kung saan may iyakan at pagngangalit ng mga ngipin.'

• ¹⁴Marami ngang talaga ang tinawag pero kaunti ang pinili."

Pagbabayad ng buwis sa Cesar

(Mc 12:13; Lc 20:20)

¹⁵Umurong ang mga Pariseo at nagpu-
lulong kung paano nila huhulihin si Jesus sa

piyesta. Tumanggap ang isang ito pero hindi niya iyon isinuot: *kaya wala siyang maisagot*.

• 14. *Marami ang tinawag* (b. 14). Marami ang naliligalig pagkabasa sa pangungusap na ito: nangangahulugan ba ito na kakaunti lamang ang maliligtas.

Kung iugnay natin ang pangungusap na ito sa unang bahagi ng talinhaga, nangangahulugan ito na kakaunti lamang ang makapupunta sa bangkete mula sa mga unang kinumbida. Ang mga Judio ang mga kumbidadong ito at kakaunti nga lamang sa kanila ang pumasok sa Iglesya ni Jesus.

Kung iintindihin naman natin ito ayon sa ikalawang bahagi ng talinhaga, mangangahulugan ito na kaka-
unti lamang sa mga pumapasok sa Iglesya ang may kinakailangang kalagayan ng kalooban. Kayat hahatulan ang karamihan sa kanila sa panahon ng Paghuhukom. Ngunit sinasalungat naman nito ang nabanggit na sa talinhaga dahil iisa lamang sa mga dumalo ang pinalayas.

Mas magandang huwag masyadong iugnay sa talinhaga ng bangkete ang pananalitang ito, dahil nababasa rin natin ito sa iba pang mga lugar sa Ebanghelyo. Ipinapayo sa atin ni Jesus dito (tulad sa 7:13) na kaka-
unti lamang ang nakakadiskubre sa tunay na kalayaan at bagong buhay sa pamamagitan ng Ebanghelyo, at lalo nang kakaunti ang pumapasok at namamalagi rito. Kung gayo'y ligtas na ba sila? Oo at hindi – sapagkat para kay Jesus, hindi pagtakas mula sa parusa ng impiyerno ang ibig sabihin ng kaligtasan kundi pag-sapit sa kaganapan.

sarili niyang mga salita. ¹⁶Kaya ipinadala nila ang kanilang mga alagad kasama ng mga kampi kay Herodes.

Sinabi nila kay Jesus: “Guro, nalalaman namin na tapat kang tao at tunay na nagtuturo ng daan ng Diyos; hindi ka napadadala sa iba at nagsasalita hindi ayon sa kalagayan ng tao. ¹⁷Kaya ano ang palagay mo: ayon ba sa Batas na magbayad ng buwis sa Cesar? Dapat ba tayong magbayad sa kanya o hindi?”

¹⁸Alam naman ni Jesus ang masama nilang pakay, at sinabi niya sa kanila: “Mga mapagkunwari! Bakit ninyo ako sinusubukan? ¹⁹Ipakita ninyo sa akin ang perang pambuwis.”

Ipinakita nila ang isang denaryo, ²⁰at sinabi sa kanila ni Jesus: “Sino ang nakalarawan dito, na narito rin ang kanyang pangalan?” ²¹Sumagot sila: “Ang Cesar.” At sinabi niya sa kanila: “Kung gayon, ibigay sa Cesar ang para sa Cesar, at sa Diyos ang para sa Diyos.”

²²Lubha silang namangha sa kanyang sagot, kaya iniwan nila siya at lumayo.

Ang pagkabuhay ng mga patay

(Mc 12:18; Lc 20:27)

²³Nang araw ring iyon, lumapit kay Jesus ang mga Sadduseo. Sinasabi ng mga ito na walang pagkabuhay na muli, kaya nagtanong sila: ²⁴“Guro, sabi ni Moises, kung may namatay na walang anak, kailangang kunin ng kanyang kapatid ang kanyang asawa upang magpasibol ng supling sa kanyang kapatid. ²⁵Ngayon, may pitong magkakapatid na lalaki sa piling namin. Nag-asawa ang panganay at namatay; wala siyang anak kaya iniwan niya ang asawa sa kanyang kapatid. ²⁶Ganito rin ang nangyari sa pangalawa at sa pangatlo hanggang pampito. ²⁷Pagkatapos ay namatay rin ang babae. ²⁸Ngayon, sa pagkabuhay ng mga patay, kanino sa pito siya magiging asawa, sapagkat inangkin siya ng lahat?”

²⁹Sumagot si Jesus: “Nagkakamali

kayo dahil hindi ninyo nauunawaan ang Kasulatan pati ang kapangyarihan ng Diyos. ³⁰Sa muling pagkabuhay nga, hindi na mag-aasawa ang lalaki o babae kundi para na silang mga anghel sa Langit. ³¹At tungkol naman sa muling pagkabuhay, hindi ba ninyo inunawa ang sinabi sa inyo ng Diyos: ³²‘*Ako ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac at ang Diyos ni Jacob?*’ Hindi siya Diyos ng mga patay kundi ng mga buhay.”

³³Kaya namangha ang mga nakarinig sa kanya sa kanyang pagtuturo.

³⁴Narinig ng mga Pariseo na napatahimik ni Jesus ang mga Sadduseo, at sumang-ayon sila sa kanya. ³⁵Kaya sinusubukan siya ng isa sa kanila na isang guro ng Batas sa tanong na ito: ³⁶“Guro, ano ang pinakamahalagang utos ng Batas?”

³⁷Sumagot si Jesus: “*Mahalin mo ang Panginoon mong Diyos nang buo mong puso, nang buo mong kaluluwa* at nang buo mong pag-iisip. ³⁸Ito ang una at pinakamahalagang utos. ³⁹Ngunit may ikalawa pa na tulad nito: *Mahalin mo ang iyong kapwa gaya ng iyong sarili.* ⁴⁰Sa dalawang utos na ito nabubuod ang buong Batas at Mga Propeta.”

Ang Mesiyas, Anak ni David

(Mc 12:35; Lc 20:41)

⁴¹Nang nakapaligid pa sa kanya ang mga Pariseo, ⁴²tinanong sila ni Jesus: “Ano ang palagay ninyo tungkol sa Mesiyas? Kanino siyang anak?” Sumagot sila: “Kay David.”

⁴³Nagtanong si Jesus: “Ngunit bakit tinawag ni David na Panginoon ang Mesiyas nang kasihan siya ng espiritu? Nasusulat nga: ⁴⁴‘*Ang sabi ng Panginoon sa aking Panginoon: Umupo sa aking kanan hanggang sa ilagay ko ang iyong mga kaaway sa ilalim ng iyong mga paa.*’ ⁴⁵Kung tinatawag siya ni David na Panginoon, puwede bang anak siya ni David?”

⁴⁶Walang makasagot sa kanya, at mula

sa araw na iyon, wala nang nangahas magtanong sa kanya.

Huwag tularan ang mga guro ng Batas

(Lc 20:45; Mc 12:38)

23 •¹ At sinabi ni Jesus sa mga tao at sa kanyang mga alagad:

•² “Ang mga guro ng Batas at mga Pariseo ang umupo sa puwesto ni Moises.³ Pakinggan at gawin ang lahat nilang sinasabi pero huwag silang pamarisan, sapagkat nagsasalita sila pero hindi naman ginagawa.⁴ Naghahanda sila ng mabibigat na pasanin at ipinapatong sa mga balikat ng mga tao. Ngunit hindi nila ikinikilos ni isang daliri para galawin ang mga iyon.⁵ Pakitang-tao lamang ang lahat nilang ginagawa; dahil dito, mala-

lapad na laso ng Kasulatan ang gusto nila para sa kanilang noo, at mahahabang palawit sa kanilang balabal.⁶ Gusto nilang mabigyan ng pangunahing lugar o upuan sa mga piging at sa sinagoga.⁷ Ikina-tutuwa rin nilang mabati sa mga liwasan at matawag na guro ng mga tao.

⁸ Huwag kayong patawag na *guro* sapagkat iisa lamang ang Guro ninyo at magkakapatid kayong lahat.⁹ Huwag din ninyong tawaging *ama* ang sinuman sa mundo sapagkat iisa lamang ang inyong Ama, siya na nasa Langit.¹⁰ Huwag din kayong patawag na *gabay* sapagkat iisa lamang ang inyong Patnubay, si Kristo.¹¹ Maging alipin ninyo ang pinakadakila sa inyo.¹² Sapagkat ibababa ang nagpapakataas at itataas ang nagpapakababa.

• **23.1** Nagsisimula rito ang Ikalimang Diskurso ng Ebanghelyo ni Mateo.

Ilang araw na lamang bago lisanin ni Jesus ang daigdig na ito. Tinitingnan niya ang magiging takbo ng kanyang Iglesya sa kasaysayan. Dalawang pangyayam ang inilalahad niya sa atin:

Hindi magtatagal ang una: matinding oposisyon mula sa mga nasa kapangyarihan sa bayang Judio lalo na sa mga Pariseo ang makakaharap ng bagong silang na Iglesya. Kaya kailangan niyang tahakin ang sarili niyang daan, hiwalay sa patutunguhan ng pamayanang Judio. Ito ang buod ng kabanata 23.

Sa wakas naman ng kasaysayan magaganap ang ikalawang pangyayari: ang Paghuhukom ng Diyos. Nalalahad ito sa kabanata 25.

Kapwa naman tinatalakay sa kabanata 24 ang dalawang pangyayari. Tingnan sa Marcos 13 ang paliwanag tungkol dito.

MGA AWTORIDAD SA RELIHIYON

• 2. Hindi sa tribu ng Levi galing si Jesus, na kinabibilangan ng mga pari at mga namamahala sa mga gawang panrelihiyon. Hindi rin siya kasapi sa anumang samahang relihiyoso gaya ng mga Pariseo. Kabilang lamang siya sa mga karaniwang tao, tinitingnan ang asal ng mga pinuno at ng mga may pinag-aralan.

Binabatikos ni Jesus ang mga Pariseo (Mc 8:11). Sa paglalandad niya sa kanilang mga depekto, binibigyang-babala na niya ang mga awtoridad sa Iglesya at ang alinmang grupo na nag-aakalang sila na ang pinakamagaling o pinakamulat o pinakahanda o pinakamahusay sa Iglesya. Gusto ng mga Pariseo na maging, at parang sila nga, ang may pinakamataas na pinag-aralan at pinakamagaling sa mga manampalatayang Judio.

Ang mga guro ng Batas at mga Pariseo ang

umupo sa puwesto ni Moises. Medyo baligtad ang gustong ipakahulugan nito na para bang sa Diyos deretsong galing ang kanilang kapangyarihan, ngunit ang totoo’y inagaw nila ito. Sa pagsulat ni Mateo sa mga salitang ito ni Jesus, gusto niyang panatiliin ang saligang pagkakapantay-pantay sa Iglesya. Nasa pamayanan ang Espiritu Santo at hindi magkakaroon ng awtoridad ang mga responsable o “mga guro” kung hindi sila malalim na nakaugat sa buhay ng pamayanan.

Gawin ang lahat nilang sinasabi. Hindi napabubulaanan ng masamang ugali ng mga nasa kapangyarihan ang salita ng Diyos na kanilang itinuturo. Ni hindi rin nito sinisira ang prinsipyo ng kapangyarihan. Ang sarili lamang nilang pagmamagaling na mas mataas sila sa iba ang pinabubulaanan at sinisira ng masama nilang ugali.

At tinutukoy naman ni Jesus ang klase ng kapangyarihan.

Huwag kayong patawag na guro o ama. Sa katunaya’y hindi titulo ang pinakamahalaga sa lahat. Maaaring tawaging “kapatid” o “kasama” ang sinuman, at igiit na sundin siya ng iba sa paraan ng pagsunod na para lamang sa Diyos.

Pakitang-tao lamang ang lahat nilang ginagawa. Dahil tao rin at makasalanan ang guro kaya madali niyang nababale-wala ang mga salita ng Diyos na tunay at malalim na pagbabago ng kalooban ang hinihingi sa kanya. Kaya maaaring mas pinahalalagan niya ang mga bagay na panlabas na madaling isagawa kung matiwasay at maalwan ang buhay, gaya ng nangyayari sa maraming naglilingkod sa relihiyon. Ganito ang mga Pariseong mukhampera at mahigpit sa paghuhusga sa mga ordinaryong taong walang alam o hindi tumutupad sa lahat ng alituntunin sa relihiyon.

Naglilingkod lamang sa ngalan ni Kristo ang mga pinuno ng Iglesya. May awtoridad sila tulad ng mga apostol para pangalagaan ang pananampalataya at

Kawawang mga Pariseo*(Lc 11:39)*

• ¹³ Kaya kawawa kayo, mga guro ng Batas at mga Pariseo, kayong mga mapagkunwari! Isinara ninyo ang kaharian ng Langit sa harap ng mga tao. Hindi kayo pumasok at hindi rin ninyo pinapasok ang mga makapapasok.

¹⁴ Kawawa kayo, mga guro ng Batas at mga Pariseo, kayong mga mapagkunwari. ¹⁵ Nililibot ninyo ang dagat at lupa para maghanap ng isang bagong tagapaniwala at pagkapaniwala niya, ginagawa ninyo siyang anak ng impiyerno, na mas masahol pa sa inyo.

¹⁶ Kawawa kayong mga bulag na tagaakay! Sinasabi ninyong 'Walang bisa kung sa Templo nanunumpa, pero may bisa kung sa ginto ng Templo.' ¹⁷ Mga bulag at baliw! Alin ba ang mas mahalaga? Ang ginto sa Templo o ang Templong nagpabanal sa gintong ito? ¹⁸ Ang sabi ninyo'y walang bisa kung sa altar manunumpa pero may bisa kung sa handog na nasa altar. ¹⁹ Mga bulag! Alin ba ang mas ma-

halaga: ang handog o ang altar na nagpabanal sa handog? ²⁰ Ang manumpa sa ngalan ng altar ay dito at sa lahat ng narito nanunumpa. ²¹ Ang sinumang sumumpa sa Templo ay sumusumpa dito at sa Diyos na naninirahan sa Templo. ²² Ang sinumang manumpa sa ngalan ng Langit ay sa trono ng Diyos at sa nakaupo rito nanunumpa.

²³ Kawawa kayong mga guro ng Batas at mga Pariseo, kayong mga mapagkunwari! Hindi ninyo nalilimutan ang mint, anis at kumino sa pagbabayad ninyo ng ikapu, ngunit hindi ninyo tinutupad ang pinakamahalaga sa Batas: ang katarungan, awa at pananampalataya. Ito ang nararapat isagawa na hindi kinakaligtaan ang iba. ²⁴ Mga bulag na tagaakay! Sinasala ninyo ang lamok, pero nilulunok ang kamelyo.

²⁵ Kawawa kayong mga guro ng Batas at mga Pariseo, kayong mga mapagkunwari! Nililinis ninyo ang labas ng plato at kopa ngunit pinupuno naman ninyo ang loob ng pagnanakaw at karahasan. ²⁶ Bu-

ipastol ang mga tupa. Kung inutusan ni Jesus ang mga Israelita na pakinggan ang mga kahalili ni Moises, gaano pa tayo dapat makinig ngayon sa mga kahalili ng mga apostol. Hindi maiwawaksi ng mga ito ang kanilang awtoridad sa pagdadahilang naglilingkod sila nang may mababang loob at pagkatapos ay gagawin ang gusto ng nakararami. Sapagkat maglingkod mismo at mag-utos ang kanilang serbisyo.

Ngunit dapat manatili ang Iglesya bilang isang pamayanan ng mga taong malaya na deretsahang nasasabi ang kanilang niloloob at may karapatang punahin kahit na ang pinakamataas na pinuno.

Hindi naman dapat itago ng mga awtoridad sa Iglesya ang *iisang Ama*, at hindi pupuwedeng di nila tunay na pakinggan ang kanilang mga kapatid para malaman ang mga pagpapahayag ng Espiritu Santo na pumapatnubay sa Iglesya. Magkakasala ang Iglesya kung tatratin nito ang mga obispo at apostol nito ayon sa "pag-idolong" ginagawa ng lipunan ng tao para itaguyod ang kapangyarihan ng kanilang mga lider.

• 13. *Isinara ninyo ang kaharian ng Langit* (b. 13). Alalahanin nating Kaharian ng Diyos ang ibig sabihin ng Kaharian ng Langit. Isinasara ng mga gurong ito ang daan tungo sa tunay na pagkakilala sa Diyos Ama at hinaharangan ang landas tungo sa kalayaan at pagtitiwalang sadyang para sa mga anak

ng Diyos. Paano natin makakalimutan na maging sa Iglesya mismo'y isang klase ng pangangaral at edukasyon sa relihiyon ang nabuo na mas binibigyang-diin ang mga aral na may kinalaman sa moralidad, kagandahang-asal at pagtupad sa mga tungkulin ng isang mamamayan? Ngunit hindi naman nito ginigising sa mga tagapakinig ang paghahangad sa higit na kaalaman sa pananampalataya, ang mas personal na karanasan sa Salita ng Diyos, ang sigasig at pagkukusang-loob bilang mga apostol. Gaano karaming Kristiyano ang nabubuhay sa pag-aalinlangan, takot at mga tradisyon ng tao!

Sinasabi ninyo: Kung sa Templo nanunumpa (b. 16-22). Mga kaugalian ng kanyang panahon ang tinutukoy ni Jesus. May ilang mga guro na nakakita ng mga argumento para pawalang-bisa ang ilang sinumpaang pangako. Kaya makapanunumpa nang di totoo ang magaling sa relihiyon at malililang ang kanyang kalaban sa paggawa ng waring mabibigat na pangako pero sa paraang wala namang pinanunumpaang mabigat.

"MGA TAGAPAGTANGGOL NG PANANAMPALATAYA"

Paanong matatawag ni Jesus na *mapagkunwari* ang mga taong iyon na kabisado at alam na alam ang Biblia?

lag na Pariseo! Linisin mo muna ang loob, at lilinis din ang labas.

²⁷ Kawawa kayong mga guro ng Batas at mga Pariseo, kayong mga mapagkunwari! Para kayong mga pinaputing libingan na maganda sa labas pero puno ng buto ng mga patay at ng iba pang karumihan ang loob. ²⁸ Gayundin naman, mukha kayong mga taong banal ngunit puno naman ng pagkukunwari at kasmaan ang kalooban.

• ²⁹ Kawawa kayong mga guro ng Batas at mga Pariseo, kayong mga mapagkunwari! Nagtatayo kayo ng mga monumento para sa mga propeta at pinapala-

mutian ang mga bantayog ng mga banal na tao. ³⁰ Sinasabi ninyo: 'Kung tayo ang nabuhay sa panahon ng ating mga ninuno, hindi sana tayo sumang-ayon na patayin ang mga propeta.' ³¹ Kaya kayo ang umaamin na mga anak kayo ng mga pumatay sa mga propeta. ³² At ngayon, tapusin ninyo ang sinimulan ng inyong mga ninuno!

³³ Mga ahas, lahi ng mga ulupong! Pano kayo makaiwas sa parusa sa impiyerno? ³⁴ Mula ngayo'y padadalhan ko kayo ng mga propeta at mga pantas at mga guro ng Batas; may pupugutan kayo ng ulo sa kanila at may ipapako sa krus, at hahagupitin naman ang iba sa mga

Sa lengguwahe ni Jesus, hindi lamang pagkukunwari ang ibig sabihin ng salitang "mapagkunwari" o "ipokrito". Higit sa ano pa man ay tinutukoy nito ang bumabalewala sa mga bagay ng Diyos at dahilan ng kawalang-galang sa mga iyon. Hindi naman siyempre ipokrito ang lahat ng Pariseo, pero ang kanilang institusyon ang inaatake ni Jesus: isa iyong masamang puno (Mt 15:13). Bakit? Sapagkat isa iyong elitistang grupo, isang grupo na mas magaling ang tingin sa sarili kaysa iba, ang grupo ng mga "tagapagtanggol ng pananampalataya". Inoobliga tayo ng bigat ng mga pananalita ni Jesus na huwag masyadong pagtiwalaan ang mga institusyong galing sa mga may mataas na pinag-aralan at mapera, na naghahangad patnubayan ang iba at pamunuan ang Iglesya nang hindi muna natututo sa mga dukha ni nararating ang kalayaan ng Espiritu.

Napakahiwaga ng misteryo ng Diyos kayat walang sinumang makatatayong pinakakanangkamay niya. At pagsapit ng ating panahon para maglingkod sa Diyos, gawin natin ito nang may kapakumbabaan, sa pagkaalam na ang paraan ng paglilingkod natin sa kanya at pagsasakripisyo ng ating mga sarili ay hindi ligtas sa mga pagkakamaling maaaring makapagpawala ng paggalang sa mga bagay ng Diyos. Isinabuhay at itinuro ng mga Pariseo ang pananampalataya, at nagkaroon sila ng mga bagong tagasunod. Ngunit hindi nila napansing winawalang-saysay nila ang lahat ng kanilang ginagawa dahil sa kanilang kayabangan at pagmamahal sa pera. Wala sa kanila ang diwa ng dukha at ni hindi nila ibinigay sa Diyos ang susi sa kanilang puso.

Ang lumalayo sa mga makasalanan at mga hamak ay lumalayo sa awa ng Diyos at sa Diyos mismo.

MGA PROPETA

• 29. *Ang mga propeta* sa isang dako, at sa kabila nama'y *ang mga pumapatay sa mga propeta*. At pinatay nila ang propeta para ipagtanggol ang mga institusyon ng relihiyon!

Kailangan natin ang mga institusyon ng relihiyon tulad ng mga parokya, mga paaralan at mga grupong apostoliko para manatili tayo sa tamang daan. Ngunit habang tinutulungan tayo ng mga institusyong ito na isabuhay ang pananampalataya, nagiging daan naman ang mga ito para hindi tayo lubos na magsikap. Madali tayong nasasanay na mamuhay ayon sa mga paman-tayan ng "karaniwan" at "maalwang" Kristiyanismo.

Gusto ng pinakamabuti sa atin na sagutin nang may higit na pagmamagandang-loob ang mga tawag ng Diyos. Pero alam din nilang ang pinakamalapit na grupong nagkakatipon sa gayon o ganitong institusyon o parokya ay hindi naman handang lumabas mula sa mga siguradong daan at makipagsapalaran.

Sa oras na magsimula sila sa isang bagong daan, naliligalig na kaagad ang ating konsiyensiya sapagkat nagiging maliwanag na hanggang sa pagkakataong iyo'y wala palang "buhay" ang ating buhay at nabubuhay tayo sa kasinungalingan. At puwede na tayong makinig at magbago, at puwede na rin tayong sumalungat sa mga ito. Ganito rin madalas na binabalewala ng mga institusyon mismo ng Iglesya ang mga propeta o silang nakarinig sa tawag ng Diyos. Ngunit pagkatapos naman ng limampu o sandaang taon ay ipagdiriwang nama't pararangalan ng lahat ang "propetang" itinakwil sa kanyang panahon.

Matindi ang pamimilit ng mga dayuhan sa bayang Judio kayat sa Templo, sa mga kaugaliang relihiyoso at sa samahan ng mga Pariseo sila nagkabuklod. Dahil sa takot, ginawa ng mga Judio ang gagawin ng anumang lipunang nasa panganiib: naging mga panatikong konserbatibo sila. Nakadama sila ng kasigurduhan sa mga institusyong bigay sa kanila ng Diyos. (Ganito rin ang mapapansin natin sa mga tinatawag na grupong pundamentalista, sa loob man o labas ng Iglesya.)

Para naman sa mga lider at tagapagtanggol sa pananampalataya, sila man ay hindi rin handang makinig. Isang bagay ang parangalan ang mga propeta ng lumipas na panahon at ingatan ang mga

sinagoga o uusigin sila sa mga bayan-bayan.

³⁵Kaya mananagot kayo sa dugong walang-sala na dadanak sa mundo, mula sa dugo ng matuwid na si Abel hanggang sa dugo ni Zacarias na anak ni Berekias na pinatay ninyo sa altar sa loob ng Templo. ³⁶Talagang sinasabi ko sa inyo: ang lahing ito ang magbabayad sa lahat ng ito.

• ³⁷Jerusalem, Jerusalem! Pinapatay mo ang mga propeta at binabato ang mga sinugo sa iyo ng Diyos. Gaano kadalas kong inibig na tipunin ang iyong mga anak gaya ng paglimlim ng inahin sa kanyang mga sisiw ngunit tumanggi kayo! ³⁸Ngayon *maiwan sa iyong walang laman ang iyong Templo*. ³⁹Sinasabi ko nga sa inyo na hindi na ninyo ako makikita hanggang hindi ninyo sinasabi: *'Mapalad ang dumarating sa ngalan ng Panginoon'.*"

Pagkawasak ng Jerusalem at katapusan ng mundo

(Mc 13; Lc 21; 17:23; 12:36)

24

• ¹Lumabas si Jesus sa Templo at habang papalayo siya, lumapit sa kanya ang mga alagad at itinuro ang malalaking gusali ng Templo. ²Ngunit sinabi niya: "Nakikita ba ninyo ang lahat

ng ito? Talagang sinasabi ko sa inyo na walang batong matitirang nakapatong sa isa pang bato. Babagsak ang lahat."

³Nang nakaupo na si Jesus sa Bundok ng mga Olibo, at sila-sila na lang, lumapit sa kanya ang mga alagad at nagtanong: "Sabihin mo sa amin kung kailan ito mangyayari. Ano ang magiging palatandaan ng iyong pagdating at ng kaganapan ng kasaysayan?"

⁴Sumagot si Jesus: "Mag-ingat kayo at baka may makapagligaw sa inyo. ⁵Maraming aangkin sa pangalan ko sa pagsabing: 'Ako ang Mesiyas,' at maraming tao ang malilinlang nila. ⁶Mababalitaan ninyo ang mga digmaan at mga banta sa digmaan pero huwag mabagabag. Mangyayari muna ang mga ito pero hindi pa ito ang katapusan. ⁷Magdidigmaan ang mga bansa at maglalaban-laban ang mga kaharian. Magkakaroon din ng taggutom at lindol sa maraming lugar, ⁸ngunit simula lamang ng kagipitan ang lahat ng ito.

⁹At huhulihin naman nila kayo at pahihirapan at papatayin. Kamumuhian kayo ng lahat ng bansa dahil sa aking pangalan. ¹⁰Marami ang matitiod, ipagkakanulo rin nila at aawayin ang kanilang mga kapatid. ¹¹Maraming huwad na propeta naman ang lilitaw at magliligaw sa maraming tao.

sagradong libro. Pero ibang usapan na ang tanggapin ang mga puna na pinararating sa kanila ng Diyos nang panahong iyon, hindi nakasulat sa isang sagradong libro kundi binibigkas ng karpinterong si Jesus.

Kaya pinalampas nila ang oras ng *pagdalaw sa kanila ng Diyos* at nagpatuloy sa daang naghatid sa kanilang bansa sa pagkawasak. Mula noo'y hindi na nila matatagpuan ang Diyos sa kanilang mga libro man o sa *kanyang Bahay* na Templo sa Jerusalem. At hindi na kikilos ang Diyos para muling itayo at tipunin ang bayang Judio hanggang sa araw na kilalanin nila si Kristo.

Magsilbi sanang babala sa atin ang halimbawa ng bansang Judio. Mapapahamak din tayo kung dahil sa masyado nating pagkapit sa lumipas na Kristiyanismo ay ayaw na nating magtayo ng mas pobreng Iglesya, na mas mabigat ang hinihingi at hindi gaanong pinagkakaabalahan ang sariling kapakanan kundi ang pagliligtas sa mundo.

• 37. Napakabigat ng mga pananalita ni Jesus! Nawasak ang Jerusalem sa taong 587 B.C. Kung babasahin natin ang mga propeta, makikita nating parusa ang pagkawasak ng Jerusalem para sa mga kataksilan nito. Iba namang pagkawasak ang ipinahahayag ngayon ni Jesus bilang parusa para sa pagdanak ng dugo, ng dugo ng mga propeta, ng dugo ni Kristo, ng dugo ng mga unang Kristiyanong pinatay ng mga Judio.

Dumating si Jesus para tipunin ang nakakalat na mga anak ng Israel pero hindi nila nalaman *ang oras ng pagdalaw* sa kanila ng Diyos. Muli silang lalayanan ng Presensya ng Diyos (Ez 8) para manirahan sa piling ng mga paganong naniwala sa Ebanghelyo.

• **24.1** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 13 tungkol sa diskursong ito.

Para sa mga Judio ng panahon ni Jesus, medyo subersibo ang ipahayag ang pagkawasak ng Templo

¹²At dahil sa pagbaha ng kasamaan, manlalamig ang pagmamahalan ng maraming tao. ¹³Ngunit maliligtas naman ang makatatagal hanggang katapusan. ¹⁴Ipahahayag ang ebanghelyong ito ng Kaharian sa buong mundo para malaman ng lahat ng bansa, at saka lamang darating ang katapusan.

¹⁵Kapag nakita ninyo na *nasa loob na ng Banal na Lugar ang diyus-diyusan ng manlulupig* ayon sa propesiya ni Propeta Daniel (maunawaan sana ng bumabasa!), ¹⁶magsitakas na sa mga bundok ang mga nasa Judea.

¹⁷Kung nasa bubungan ka, huwag ka nang bumaba pa para magdala ng anumang nasa bahay. ¹⁸Kung nasa bukid ka, huwag ka nang bumalik pa para kunin ang iyong balabal. ¹⁹Sawimpalad ang mga nagdadalantao at mga inang nagpapasuso! ²⁰Manalangin na hindi taglamig o Araw ng Pahinga sa inyong pagtakas.

²¹Sapagkat may mangyayaring matinding pagsubok sa araw na iyon; *wala pang nangyayaring ganoon mula sa simula ng daigdig*, at wala nang mangyayari pa. ²²At kung hindi iikli ang panahong iyon, walang maliligtas. Ngunit paiikliin ito ng Diyos alang-alang sa kanyang mga pinili. ²³Kaya huwag ka-

yong maniwala kung may magsabi sa inyo: 'Tumingin ka, narito na ang Mesiyas! Naroon siya!' ²⁴Sapagkat maraming huwad na mesiyas at mga propeta ang magpapakita at gagawa ng mga dakilang tanda at mga kababalaghan, kahit na dayain pa nila ang mga pinili ng Diyos, kung maaari. ²⁵Ngunit ipinagpapauna ko na ito sa inyo ngayon.

²⁶Kaya kung may magsabi sa inyo: 'Nasa ilang siya,' huwag kayong pupunta. Kung sasabihin nilang 'Nasa isang tagong lugar siya,' huwag kayong maniniwala. ²⁷Sapagkat gaya nga ng kidlat sa silangan na kumikislap hanggang kanluran ang pagdating ng Anak ng Tao. ²⁸At alam ninyo ang kasabihan: 'Kung nasaan ang katawan, doon nagtitipon ang mga buwitre.'

Ang pagdating ng Anak ng Tao

(Mc 13:28; Lc 17:29)

²⁹Pagkatapos ng kagipitan ng panahong iyon, *magdidilim ang araw, hindi na magbibigay ng liwanag ang buwan, mahuhulog ang mga bituin* mula sa langit at magigimbal ang buong sanlibutan. ³⁰At makikita naman sa langit ang tanda ng Anak ng Tao; *mananaghoy ang lahat ng lahi sa daigdig at makikita nilang du-*

(na katatapos pa lamang itayong muli, mas maganda at mas maluho) dahil para sa Templo nabubuhay ang buong bansa. Kaya naman tinanong si Jesus nang sarilinan ng pinakamalapit niyang mga apostol (b. 3).

May dalawa silang tanong: *Kailan ito mangyayari? Kailan magwawakas ang kasaysayan?* Medyo ipinagkakamali ng mga apostol ang dalawang tanong pero nililina ito ni Jesus:

- Sa talata 24:4-28, nagsasalita si Jesus tungkol sa *mga araw ng pighati* (21 at 29) na magtatapos sa pagkawasak ng Jerusalem at masasaksihan mismo ng mga nakikinig kay Jesus. Puwede pa silang tumakas bago mangyari ang kapahamakan (15-20). Magiging panahon ito ng pag-eebanghelyo, ng mga pag-uusig at ng pagpapatotoo ng mga Kristiyano sa harap ng daigdig ng mga Judio at mga pagano (9-14). Hindi nga kinilala si Jesus ng bayang Judio bilang kanilang tagapagligtas pero magpapatangay naman sila sa isang tagapagligtas o *mesiyas* (na ibig sabih'y sugo ng Diyos) para mag-alsa laban sa mga Romano.

- Sa talata 26-28, ipinakikita ni Jesus na ang pangkalahatang pagkalisang ito tungkol sa tunay na

tagapagligtas ay napakalayo sa mangyayari pagdating niya sa katapusan ng kasaysayan.

- Sa talata 29-31, sinasabi naman ni Jesus ang tungkol sa maluwalhati niyang pagdating. At dalawang bagay ang muling binibigyang-diin ni Jesus: magaganap sa kasalukuyang henerasyon *ang mga bagay* at mga tanda tungkol sa wakas ng Jerusalem (32-35). Ngunit mas matagal pa bago mangyari *ang araw* ni Jesus (36 at 42).

Ang paghahambing ng *dalawang lalaki* (o *babae*) na magkasamang nagtatrabaho ay nangangahulugan na sa pagdating ni Jesus magaganap ang Paghuhukom. At magkakaroon ng pagkakahiwa-hiwalay sa bawat isang grupong panlipunan o pampamilya: papunta ang ilan kay Kristo at sa kapahamakan naman ang iba (37 at 41).

Bakit iniugnay ni Jesus ang pagkawasak ng Jerusalem sa katapusan ng kasaysayan? Dahil kapwa malungkot na wakas lamang ng dalawang yugto ng banal na kasaysayan ang dalawang pangyayari.

Una'y ang panahon ng Matandang Tipan. Tinuruan ng Diyos sa pananampalataya ang bayang Israel at

marating na nasa ibabaw ng mga ulap ng langit ang Anak ng Tao na may Kapang-yarihan at ganap na Kaluwalhatian. ³¹ Sa pagtunog ng malaking trumpeta, ipadadala niya ang kanyang mga anghel para tipunin ang mga pinili mula sa magkabilang-dulo ng daigdig, mula sa silong ng langit.

³² Matuto sa aral ng puno ng igos. Kapag malambot na ang mga sanga nito at lumilitaw na ang mga dahon, alam ninyo na malapit na ang tag-init. ³³ Gayundin naman, kapag napansin ninyo ang lahat ng ito, alamin ninyong malapit na, nasa may pintuan na. ³⁴ Talagang sinasabi ko sa inyo na hindi lilipas ang lahang ito at magaganap ang lahat ng ito. ³⁵ Lilipas ang langit at lupa ngunit hindi lilipas ang aking mga salita.

³⁶ Ngunit walang nakaaalam sa araw at oras na lyon kahit na ang mga anghel ng Diyos o ang Anak; ang Ama lamang ang nakaaalam.

³⁷ Katulad ng nangyari sa panahon ni Noe, gayundin sa pagdating ng Anak ng Tao. ³⁸ Noong mga araw na iyon bago dumating ang Baha, kumakain at uminom ang mga tao at nag-aasawa, hanggang sa araw na pumasok si Noe sa daong. ³⁹ Ngunit wala silang alam hanggang dumating ang baha at tinangay silang lahat. Ganoon din sa pagdating ng Anak ng Tao. ⁴⁰ Sa dalawang lalaking nasa bukid, kukunin ang isa at iiwan ang isa.

⁴¹ Sa dalawang babaeng gumigiling ng trigo, kukunin ang isa at iiwan ang isa.

Maging handa

⁴² Kaya magbantay kayo sapagkat hindi ninyo alam ang araw ng pagdating ng inyong Panginoon. ⁴³ Isipin ninyo ito: kung alam ng may-ari ng bahay kung anong oras ng gabi darating ang mag-nanakaw, magbantay siya at hindi niya pababayaang pasukin ang bahay. ⁴⁴ Kaya maging handa kayo sapagkat sa oras na hindi ninyo inaasahan darating ang Anak ng Tao.

⁴⁵ Isipin ninyo ito: may tapat at matalinong katulong at sa kanya ipinagkatiwala ng kanyang amo ang sambahayan nito para bigyan sila ng pagkain sa tamang oras. ⁴⁶ Kung sa pagdating ng kanyang amo ay matagpuan siya nitong tumutupad sa kanyang tungkulin, mapalad ang katulong na ito. ⁴⁷ Talagang sinasabi ko sa inyo na ipagkatiwala sa kanya ng amo ang lahat nitong pag-aari.

⁴⁸ Sa halip ay nag-iisip naman ang masamang katulong: 'Magtatagal ang aking panginoon.' ⁴⁹ Kayat sinimulan niyang pagmalupitan ang mga katulong na kasama niya samantalang nakikipagkainan at nakikipag-inumang kasama ng mga lasing. ⁵⁰ Ngunit darating ang panginoon ng katulong na iyon sa oras na di niya inaasahan at sa panahong di niya alam. ⁵¹ Paaalisin niya ang katulong na ito at

pinalago sila upang ang kanilang kasaysayan at mga karanasan ay magsilbing halimbawa para sa pag-unlad ng iba pang mga bayan. Sa katapusan ng yugtong ito, sa pagsapit ng Israel sa ganap na paglago at pamumunga nito, dumating si Jesus sa panahon ng isang krisis sa bansa para ibigay sa kanila ang ganap na pagkakilala sa Diyos at tulongan silang malaman ang tunay na kahulugan ng kanilang misyon bilang bayan ng Diyos. Abala naman ang mga Judio noon sa parahas at palubhang paglalaban-laban. At nang sabihin sa kanila ni Jesus, "*Maniwala o mapahamak,*" tinutukoy rin niya ang pagkawasak ng bansa: kakaunti nga ang naniwala at nawasak ang bansa.

At dinala naman sa ibang mga bansa ang mensahe at nagsimula ang panahon ng Bagong Tipan. Ang Iglesya ang naging tagapagturo ng lahat ng bayan na

lumalago bilang mga bayan at mga Kristiyano. Pagsapit ng sangkatauhan sa isang antas (gaya ng nangyari sa bayang Judio), magkakaroon din ng bagong kamulatan ang Iglesya sa kahulugan ng Ebanghelyo at ito ang gagawing sentro ng lahat niyang pangangaral at pagkilos. Ngunit maaaring mangyari na tulad ng bayang Judio, tatanggihan ng marami ang pag-asang iniaalok ng Ebanghelyo. Kayat puwedeng magkaroon na naman ng krisis, at pandaigdigang na sa pagkaka-taong ito, kung saan malulubog sa karahasan at pagkamuhi ang sangkatauhan. Magkakaroon ng bagong panahon ng maalab na pag-eebanghelyo na pakikipagkasundo ang pangunang paksa: "*Maniwala o mapahamak.*" At kapwa magwawakas ang Bagong Tipan at ang kasaysayan ng sangkatauhan sa pagdating ni Jesus.

pakikitunguhang gaya ng mga mapagkunjari. Doon nga may iyakan at pagngangalit ng ngipin.

Ang sampung abay na dalaga

(Mc 13:35; Lc 13:25)

25 • ¹Tinutukoy ng kuwentong ito ang mangyayari sa kaharian ng Langit. Sampung abay na dalaga ang lumabas na may dalang lampara para sumalubong sa nobyo. ²Hangal ang lima sa kanila, at matalino naman ang lima pa.

³Dinala ng mga hangal na abay ang kanilang mga lampara nang walang reserbang langis. ⁴Ngunit dinala naman ng matatalino ang kanilang mga lampara na may reserbang langis. ⁵Natagalan ang nobyo kaya inantok silang lahat at nakatulog.

⁶Ngunit nang hatinggabi na, may tumawag: 'Dumarating na ang nobyo; lumabas kayo at salubungin siya!' ⁷Nagising silang lahat noon at inihanda ang kanilang mga lampara. ⁸Sinabi ng mga hangal sa matatalino: 'Bigyan naman ninyo kami ng inyong langis dahil mahina na ang ningas ng aming mga lampara.' ⁹Sumagot ang matatalino: 'Baka kulangin

ang langis para sa amin at para sa inyo. Mabuti pang pumunta kayo sa mga nagtitinda at bumili para sa inyo.'

¹⁰Nakaalis na sila para bumili nang dumating ang nobyo; ang mga handa na ay sumama sa nobyo sa kasalan, at isinara ang pinto. ¹¹Pagkatapos ay saka dumating ang iba pang mga dalaga at tumawag: 'Panginoon, Panginoon, pagbuksan kami!' ¹²Ngunit sumagot siya: 'Talagang sinasabi ko sa inyo: hindi ko kayo kilala.'

¹³Kaya magbantay kayo sapagkat hindi ninyo alam ang araw o ang oras.'

Ang talinhaga ng mga talento

(Lc 19:12; Mc 4:25; 13:34)

• ¹⁴Ipagpalagay natin na may isang tao, na bago mangibang-bayan ay tinawag ang kanyang mga katulong at ipinagkatiwala sa kanila ang kanyang mga ari-arian. ¹⁵Limang talentong pilak ang ibinigay niya sa una, dalawa naman sa isa pa, at isa sa pangatlo, batay sa kaya ng bawat isa. At saka siya umalis.

¹⁶Agad na ipinagnegosyo ito ng nakatanggap ng limang talento at kumita ng lima pa. ¹⁷Nagnegosyo rin ang naka-

KATAPATAN

• **25.1** Tatlong aspekto ng Paghuhukom ng Diyos ang inilalahad ng sumusunod na tatlong talinhaga. Para sa mga miyembro ng Iglesya ang una.

Inihahambing ang Kaharian ng Diyos sa isang kasalan na may ilang dalagang piniling umabay. At tulad nila, pinili rin tayo ng Diyos para ihanda ang pag-iisandibid ng Panginoong Jesus sa sangkatauhan.

Handa na ang mga dalaga para makipagkasalan. Pero wala pa ang Nobyo at lumipas ang panahon. Hindi bunga ng kapabayaang mga dalaga kaya sila inantok. Nangangahulugan lamang ito na tapos na ang panahon na iniisip nilang makapapasok sila nang walang problema. Ganito rin naman tayo sa simula ng ating paglalakbay sa pananampalataya, hindi natin makini-kinita na magkakaroon tayo ng mga pagsubok. Hindi naniniwala ang mga kabataan na kakailanganin ang lahat-lahat sa kanila balang araw para manatiling matapat sa kanilang komitment. Hindi nila namamalayan na sa paglipas ng panahon ay nagbabago rin ang kanilang mga pagtingin at pagsunod sa pananampalataya.

Walang reserbang langis na dala ang mga hangal

na abay. Hindi nila iniisip na paunlarin ang kanilang kakayahan at isaayos ang kanilang buhay, o isakripisyo ang sarili o gumawa ng mga komitment na magpapatatag sa kanila. Ubos na ang langis para sa ilaw, ubos na rin ang pagpapaubaya ng sarili at ng lahat ng meron siya: ang pananampalataya, pag-asa at pag-ibig ay tulad ng apoy na namamatay kapag wala nang natitira na susunugin.

Hindi ko kayo kilala. Walang silbi sa atin ang pagpapabinyag o ang panahon ng taimtim na pagdedebosyon kung pagkatapos nama'y kumtento na tayo sa paulit-ulit at walang pagbabagong mga gawaing panrelihiyon. Katapatan at pagtitiyaga ang tanging hinihingi ng Diyos sa kanyang mga hinirang: ganito natin maililigtas ang mundo na naghahanap sa katotohanan sa lahat ng dako at hindi alam kung kaninong panginoon ipauubaya ang sarili.

MAGTRABAHO – MAGTIWALA SA SARILI

• **14.** Sa panahon ni Jesus, ang isang *talento* ay mga 35 kilo ng mamahaling metal. Pero sa talinhaga ito, ginagamit ni Jesus ang mga talento para ilarawan ang mga kakayahang bigay ng Diyos sa bawat

tanggap ng dalawa at kumita ng dalawa pa. ¹⁸Humukay naman sa lupa ang may isang talento at itinago ang pilak ng kanyang amo.

¹⁹Pagkaraan ng matagal na panahon, bumalik ang amo ng mga katulong na ito at hiningan sila ng pagsusulit. ²⁰Kaya lumapit ang nakatanggap ng limang talento dala ang tinubong lima pang bareta, at sinabi: 'Panginoon, ipinagkatiwala mo ang limang bareta sa akin, at tingnan mo, tumubo pa ako ng limang talento.' ²¹Sumagot ang amo: 'Mabuti, mabait at matapat na katulong; dahil naging tapat ka sa kaunting bagay, pagkakatiwalaan kita ng higit pa rito. Halika at makibahagi sa kaligayahan ng iyong panginoon.'

²²Lumapit naman ang may dalawang talento at nagsabi: 'Panginoon, ipinagkatiwala mo ang dalawang talento sa akin, at ngayo'y tumubo pa ako ng dalawang talento.' ²³Ang sabi ng amo: 'Mabuti, mabait at matapat na katulong; dahil naging tapat ka sa kaunting bagay, pagkakatiwalaan kita ng higit pa rito. Halika at makibahagi sa kaligayahan ng iyong panginoon.'

isa sa atin. At mula noon, ganito na ang naging pagkaintindi ng mga tao sa salitang "talento".

Magtrabaho para sa ikatutupad ng Kaharian ang siyang paraan ng paghihintay dito. Kinakatawan ng utusang nagtago ng kanyang talento ang tamad o walang pakialam na ibinibilang ang kanyang pananampalataya sa mga mana ng pamilya, o ang duwag na hindang-hindi mangangahas na simulan ang mga bagay na magiging kapaki-pakinabang sa lahat. Kailangan ng Diyos ang pakikipagbayanihan ng lahat ng tao.

Sa ating pananampalataya tayo nagtatayo, sa ating pagtatrabaho, sa kakayahan nating umunawa sa kapwa. Ngunit panghabmanahon ang itinatayo natin sa daigdig. Kaya sinasabi ng Diyos: Pagkakatiwalaan kita ng higit pa. Magiging iba pa ang Katarungan ng Kaharian at ang dignidad ng tao, at iba pa rin ang mga kayamanang ipamamahagi. Nagtrabaho tayo sa kaunti at ilalagay tayo ng Diyos sa marami.

Alam mo palang inaani ko ang hindi ko itinanim. Lumalabas dito ang Diyos na parang isang among pinagsasamantalahan ang kanyang mga manggagawa. Ngunit kung may hinihingi ang Diyos sa tao,

²⁴Sa bandang huli, dumating ang nakatanggap ng isang talento at nagsabi: 'Panginoon, alam kong mahigpit kang tao. Inaani mo ang di mo itinanim at nililikom ang hindi mo ipinagnegosyo. ²⁵Natakot ako kaya itinago ko ang iyong talento sa lupa. Heto ang sa iyo.' ²⁶Ngunit sinagot siya ng kanyang amo: 'Masama at walang kuwentang katulong, alam mo palang inaani ko ang hindi ko itinanim at nililikom ang hindi ko ipinagnegosyo. ²⁷Sana'y dinala mo sa bangko ang aking pilak at mababawi ko ang sa akin pati na ang tubo pagdating ko.

²⁸Kaya kunin ang talento sa kanya at ibigay ito sa may sampu pa. ²⁹Sapagkat sa sinumang meron, bibigyan pa siya at magkakaroon nang sagana; ngunit ang wala, maging ang sa kanya ay aagawin sa kanya. ³⁰Para sa walang silbing katulong, itapon siya sa dilim kung saan may iyakan at pagngangalit ng ngipin.'

Ang huling paghuhukom

(Lc 9:26)

• ³¹Pagdating ng Anak ng Tao sa kanyang Kaluwalhatian kasama ng lahat niyang mga anghel, uupo siya sa ma-

dahil ba ito sa may kung anong kailangan siya o dahil gusto niyang mapagtagumpayan natin ang ating sarili? Hindi matatanggap ng Diyos na maging mapurol ang ating diwa. Hindi nang-aapi ng mga tao ang mapaghanap na panginoong ito, gaya ng sinasabi ng ilan. Sa halip ay inoobliga niya silang kumilos.

Ang magtiwala sa Diyos ay magtiwala rin sa sarili. Maraming katangian at kakayahang ipinagkatiwala sa akin ang Diyos para sa kabutihan ng aking kapwa. At sa pagtanggap ko ng mga pananagutan na hindi natatakot sa mga puna o kabiguan, pagkakatiwalaan niya ako ng higit pa. Sapagkat marami ang di gumagamit sa kanilang mga talento. Posibleng balang araw ay ipagkatiwala sa akin ang isang trabahong wala akong kakayahan. At ano kung nagtakbuhan na ang mga may kakayahan? *Kunin ang talento sa kanya at ibigay ito sa iba.*

ANG PAGHUHUKOM SA MGA DI-KRISTIYANO

• 31. Paano huhukuman ni Kristo ang isang bilyong taga-China na mga di naniniwala sa Diyos ayon sa kanilang batas? At paano naman ang 800 milyong Hindu? At ang mga Muslim at ang lahat ng iba

luwalhati niyang trono. ³² Dadalhin sa harap niya ang lahat ng bansa at parang isang pastol na inihihalay ang mga tupa sa mga kambing, gayundin niya paghihiwa-hiwalayin ang mga tao. ³³ Ilalagay niya ang mga tupa sa kanan niya at ang mga kambing sa kaliwa.

³⁴ Sasabihin ng Hari sa mga nasa kanan niya: 'Halikayo, pinagpala ng aking Ama! Manahin ninyo ang kahariang inihanda para sa inyo mula pa sa simula ng daigdig. ³⁵ Sapagkat nagutom ako at inyong pinakain, nauhaw ako at inyong pina-inom. ³⁶ Naging dayuhan ako at pinatuloy ninyo ako. Nang ako'y hubad, dinamitan ninyo ako; nang maysakit ako, binisita

ninyo ako. Nang ako'y nasa bilangguan, dinalaw ninyo ako.'

³⁷ At itatanong sa kanya ng mabubuti: 'Panginoon, kailan ka namin nakitang nagugutom at pinakain, nauhaw at pina-inom, ³⁸ isang dayuhan at pinatuloy, at walang suot at dinamitan? ³⁹ Kailan ka namin nakitang maysakit o nasa bilangguan at nilapitan?' ⁴⁰ Sasagutin sila ng Hari: 'Talagang sinasabi ko sa inyo: anuman ang gawin ninyo sa isa sa maliliit na ito na mga kapatid ko, sa akin ninyo ginawa.'

⁴¹ Pagkatapos ay sasabihin naman niya sa mga nasa kaliwa niya: 'Mga isinumpa, lumayas kayo sa harap ko tungo sa apoy

pang mga tao na wala pang naririnig tungkol kay Jesus? Alam natin na kakaunti lamang sa daigdig ang mga Kristiyano. Tulad natin ngayon, iniisip din paminsan-minsan ng mga Judio noon ang nakakaraming bahaging ito ng sangkatauhan na hindi kabilang sa Bayang Pinili at hindi pa nakakakilala sa Diyos at sa kanyang mga pangako. Isang napakalaking grupo ng mga tao na handang lumamon sa kanila ang nakikita ng mga Judio, isang maligalig na daigdig na balang araw ay ipapatupad ng Diyos ang kanyang Batas. At tinatawag nilang *mga bansa* ang mga iyon.

Sa huling talinhagang ito ng Ebanghelyo ni Mateo, sinasagot ni Jesus ang mga pangambang iyon. Babalik siya bilang *Hari ng mga bansa*. Huhukuman niya ang lahat ng nakibahagi sa pambalanang patutunguhan ng sangkatauhan kahit na hindi nila nakikilala si Kristo. Sa katunaya'y hindi niya sila kailanman pinabayaan kundi inilagay niya sa kanilang tabi *ang maliliit na kapatid* nila bilang kanyang mga kinatawan.

Sino ang maliliit na ito? Ang mga Kristiyano kayang nabubuhay sa piling ng mga pagano? O baka naman ang lahat ng maliliit na nakikita natin sa iba't ibang bahagi ng lipunan? Ngunit narito si Jesus sa pamamagitan nila, sa mga pinakawalang-pakialam at di-naniniwalang kalagayan at hinuhukuman ang mga tao ayon sa pag-aasikaso nila sa maliliit na ito.

Inilalantad ni Kristo ang di-mabilang na gawa ng tao na nagtayo sa pinakamabuti sa ating sibilisasyon. At sa harap niya'y namamangha ang mga tao sa pagtingin sa Diyos na kanilang minahal o binale-wala sa katauhan ng kanilang kapwa. Hindi man naisip ng karamihan sa kanila ang kabilang-buhay, sa Paghuhukom ay ipakikita sa kanila ang Kahariang *inihanda mula pa sa simula ng daigdig* at ang tangi nitong batas: pag-ibig.

Walang *neutral* na lugar. *Ang apoy* ang larawan ng paghihirap ng mga nagpahamak sa kanilang sarili nang sarhan nila at patigas ang kanilang puso hanggang hindi na nila magawang magmahal. Sa buhay nila'y nagwalang-kibo sila sa kasawiampalad ng mga

itinakwil at nagugutom na kapatid nila. Ngayon nama'y sinusunog sila at pinahihirapan ng ningning ng Diyos na pag-ibig.

Anuman ang gawin ninyo sa isa sa maliliit na ito na mga kapatid ko. Tinutukoy ni Jesus ang pag-aasikaso sa ating kapwa, kaibigan man o kaaway, at hindi paglilingkod sa pamayanan o sa isang partido, o sa bansa sa kabuuan. Sapagkat ang bansa pati na ang partido o maging ang sangkatauhan ay mga kaisipan lamang ng tao na binubuo natin at binabaluktot ayon sa ating ideolohiya. Sa paggamit sa mga salitang ito, kadalasa'y hindi natin isinasama ang isang grupo ng ating mga kapatid na hindi natin kababayan o kalipi. Ngunit kinikilala naman ng tunay na nagmamahal ang kanyang mga kapatid nang walang masyadong pagpapahalaga sa mga etiketa: mga tao silang buhay at nabubuhay para sa Diyos.

Isa pang pagninilay sa pangungusap sa itaas: naki-kiisa si Jesus sa "pinakamaliit sa ating mga kapatid." May mahiwagang pakikiisa si Jesus sa lahat ng tao anuman ang kanilang kalagayan sa lipunan. Ngunit natatangi na presensya naman ni Kristo ang hatid ng pinakahamak nating kapwa – ang mga itinakwil, mga nagdurusa at mga api.

May kinalaman din sa atin ang sinasabi ni Jesus tungkol sa paghuhukom sa mga bansang di-Kristiyano. Pero magkakamali tayo kung ipagpipilitan nating sa talinhagang ito nalalahad ang kabuuan ng mga tungkuling-Kristiyano. Higit sa lahat, hindi tinapay at tubig at damit ang kailangan ng daigdig kundi ang katotohanan at pag-asang ipinagkatiwala ng Diyos sa kanyang bayang pinili. Magtataksil sa kanilang misyon ang mga Kristiyano kung hanggang sa pagtulong, pagpapabahay at iba pang paglilingkod na lamang sila mananatili, at nakakalimutan naman kung ano nga bang talaga ang buhay para sa sangkatauhan: una sa lahat ang pagkakilala at pagmamahal sa kanilang Panginoon. Ipinalalagay niyang sa kanya ginawa ang lahat ng gawin natin sa ating mga kapatid pero ayaw niya na ipagkamali natin siya sa kanila.

na walang katapusan na inihanda para sa diyablo at sa mga anghel nito! ⁴² Sapagkat nagutom ako at di ninyo binigyan ng makakain, nauhaw at di ninyo pinainom, ⁴³ naging dayuhan ako at di ninyo pinatulo, maysakit at nasa bilangguan at di ninyo binisita.'

⁴⁴ Kaya itatanong din nila: 'Panginoon, kailan ka namin nakitang nagugutom, nauhaw, dayuhan, hubad, maysakit o nakabilanggo, at di ka namin pinaglingkuran?' ⁴⁵ Sasagutin sila ng Hari: 'Talagang sinasabi ko sa inyo: anuman ang di ninyo ginawa sa isa sa maliliit na ito, hindi ninyo ginawa sa akin.'

⁴⁶ At pupunta ang mga ito sa walang hanggang parusa, ngunit sa walang hanggang buhay naman ang mga makatarungan."

26 ¹ Pagkatapos ni Jesus sa lahat ng pangangaral na ito, sinabi niya sa kanyang mga alagad: ² "Alam ninyong ipagdiriwang ang Paskuwa pagkaraan ng dalawang araw at ibibigay naman ang Anak ng Tao para ipako sa krus."

³ Nagtipon noon ang mga punong-pari at mga Matatanda ng mga Judio sa palasyo ng Punong-paring si Caifas. ⁴ At nagkasundo sila na gumawa ng pakana para hulihin at patayin si Jesus. ⁵ Ngunit sinabi nila: "Hindi ngayon sa piyestang ito, at baka magkagulo ang mga tao."

Ang pagpapahid ng langis sa Betania

(Jn 12; Mc 14:9)

⁶ Nang nasa Betania si Jesus sa bahay ni Simong ketongin, ⁷ isang babae ang lumapit sa kanya, dala-dala ang isang sisidlang may mamahaling pabangong-mira. At ibinuhos niya ito sa ulo ni Jesus na noo'y nasa hapag. ⁸ Pagkakita rito ng mga alagad, nagalit sila at kanilang sinabi: "Bakit sinasayang ito! ⁹ Maipagbibili sana ito sa malaking halaga at maibibigay sa mga dukha."

¹⁰ Nang malaman naman ito ni Jesus, sinabi niya sa kanila: "Bakit ninyo ginu-

gulo ang babaeng ito? Mabuting gawain ang ginawa niya sa akin. ¹¹ Ang mga dukha'y laging nasa inyo pero ako'y hindi laging nasa inyo. ¹² Sa pagbubuhos niya ng pabango sa aking katawan, inihanda niya ito sa paglilibing. ¹³ Talagang sinasabi ko sa inyo: saan man ipahahayag ang Ebanghelyong ito sa buong daigdig, mababanggit din ang ginawa niya sa akin bilang pag-alaala sa kanya."

¹⁴ At pumunta sa mga punong-pari ang isa sa Labindalawa, ang tinatawag na Judas Iskariote, at sinabi: ¹⁵ "Magkano ang ibibigay ninyo sa akin kung ibibigay ko siya sa inyo?" Inalok nila ito ng tatlumpung baryang pilak, ¹⁶ at mula noon, naghanap ito ng pagkakataong maipagkanulo siya.

Ang huling hapunan

(Mc 14:12; Lc 22:7; Jn 13:1)

¹⁷ Sa unang araw ng Piyesta ng Tinapay na Walang Lebadura, lumapit kay Jesus ang mga alagad at sinabi sa kanya: "Saan mo kami gustong maghanda ng Hapunang Pampaskuwa para sa iyo?" ¹⁸ Sumagot si Jesus: "Puntahan ninyo ang lalaking ito sa lunsod at sabihin sa kanya: 'Sinasabi ng Guro: malapit na ang oras ko at sa bahay mo ako magdiriwang ng Paskuwa kasama ng aking mga alagad.'"

¹⁹ At ginawa ng mga alagad ang lahat ng iniutos ni Jesus at inihanda ang Paskuwa.

²⁰ Pagkalubog ng araw, nasa hapag si Jesus kasama ng Labindalawa. ²¹ Habang kumakain sila, sinabi ni Jesus: "Talagang sinasabi ko sa inyo: ipagkakanulo ako ng isa sa inyo." ²² Lubha silang nalungkot at nagtanong ang bawat isa: "Ako ba, Panginoon?"

²³ Sumagot siya: "Ang kasabay kong nagsawsaw ng tinapay sa plato ang magkakanulo sa akin. ²⁴ Patuloy sa kanyang daan ang Anak ng Tao ayon sa isinulat tungkol sa kanya ngunit kawawa ang nagkakanulo sa Anak ng Tao; mas mabuti pa para sa taong ito kung hindi na siya ipinanganak pa." ²⁵ Nagtanong din si

Judas na magkakanulo sa kanya: “Ako ba, Guro?” Sumagot si Jesus: “Ikaw na ang nagsabi.”

²⁶Habang sila’y kumakain, kinuha ni Jesus ang tinapay, at matapos magpuri sa Diyos, pinaghati-hati niya iyon at ibinigay sa mga alagad habang sinasabing “Kunin ninyo at kanin; ito ang aking katawan.”

²⁷Pagkatapos ay kinuha niya ang kalis, nagpasalamat siya at ibinigay sa kanila habang sinasabi: “Inumin ninyong lahat ito ²⁸sapagkat ito ang aking dugo, ang dugo ng Tipan, na ibinubuhos para sa marami, para sa ikapagpapatawad ng mga kasalanan. ²⁹Sinasabi ko rin sa inyo: hindi na ako inom pa ng katas na ito ng ubas hanggang sa araw na inumin kong kasalo ninyo ang bagong alak sa kaharian ng aking Ama.”

³⁰At pagkaawit ng mga salmo, pumunta sila sa Bundok ng mga Olibo. ³¹At sinabi ni Jesus sa kanila: “Matitisod kayong lahat ngayong gabi dahil sa akin. Sinasabi nga ng Kasulatan: *‘Hahampasin ko ang pastol at mangangalat naman ang mga tupa ng kawan.’* ³²Ngunit pagkabuhay kong muli, mauuna ako sa inyo sa Galilea.”

³³Sumagot si Pedro: “Kahit na matisod ang lahat dahil sa iyo: hinding-hindi ako matitisod.” ³⁴Sumagot si Jesus: “Talagang sinasabi ko sa iyo: sa gabi ring ito bago tumilaok ang tandang, tatlong beses mo akong itatatwa.” ³⁵Sumagot si Pedro: “Kahit mamatay pa akong kasama mo, hinding-hindi kita itatatwa.” Gayundin ang sinabi ng ibang mga alagad.

Getsemane

(Mc 14:26; Lc 22:39)

³⁶At nagpunta si Jesus na kasama sila sa isang lugar na tinatawag na Getsemane

at sinabi niya sa mga alagad: “Maupo kayo rito habang nagdarasal ako sa dako roon.”

³⁷Isinama niya si Pedro at ang dalawang anak ni Zebedeo, at nagsimula siyang labis na mahapis at mamighati. ³⁸At sinabi niya sa kanila: “Labis na kalungkutang parang kamatayan ang aking nadarama. Manatili kayo rito at makipagpuyat sa akin.”

³⁹At pumunta siya sa malayu-layo pa at napatirapa habang dinarasal: “Ama, kung maaari, alisin mo sa akin ang kalis na ito. Ngunit huwag ang gusto ko ang masunod kundi ang sa iyo.” ⁴⁰At pagbalik niya sa mga alagad, nakita niya silang natutulog, at sinabi niya kay Pedro: “Hindi ba kayo makapagpuyat na kasama ko nang kahit isang oras lamang? ⁴¹Magpuyat at manalangin para hindi kayo madaig ng tukso. Talagang masigasig ang espiritu ngunit mahina ang laman.”

⁴²Umalis siya uli para manalangin nang makalawa at sinabi: “Ama, kung hindi ito lalampas at kailangan kong inumin, ang kalooban mo ang matupad.” ⁴³At sa pagbalik niya, muli niya silang nakitang natutulog; mabigat nga ang kanilang mga mata. ⁴⁴Kaya muli niya silang iniwan para manalangin nang makaitlo, na gayon din ang sinabi.

⁴⁵At saka niya nilapitan ang kanyang mga alagad at sinabi sa kanila: “Sige, matulog kayo at magpahinga! Dumating na ang oras at ibinibigay na ang Anak ng Tao sa mga taong makasalanan. ⁴⁶Gumising na kayo at tumindig. Narito na ang magkakanulo sa akin.”

Dinakip si Jesus

• ⁴⁷Nagsasalita pa si Jesus nang dumating si Judas na isa sa Labindalawa.

• **26.47.** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 14:43.

Ang *halik* ni Judas: sapagkat para sa isang alagad, ito ang karaniwang paraan ng pagbati sa kanyang guro.

Hinugot ng isa ang kanyang tabak. May dalang mga tabak si Pedro (Lc 23:38) na tulad ng ilan sa mga apostol ay naging kasama rin sa mga kilusang lumalaban sa pang-aapi ng mga Romano.

Ang gumagamit ng tabak. Hindi kinokondena ng

Marami siyang kasama na ipinadala ng mga punong-pari at Matatanda ng bayan. May dala silang mga tabak at pamalo. ⁴⁸Nagtakda sa kanila ang taksil ng isang senyas: “Ang siya kong hahalikan, siya ang tao, hulihin ninyo siya.” ⁴⁹Kaya lumapit siya kay Jesus at sinabi: “Magandang gabi, Guro,” at hinalikan niya ito. ⁵⁰Ngunit sinabi ni Jesus sa kanya: “Kaibigan, gawin mo ang sadya mo rito.” At nilapitan ng mga tao si Jesus, sinunggaban at dinakip.

⁵¹Hinugot naman ng isa sa mga kasama ni Jesus ang kanyang tabak; tinaga niya ang isang katulong ng Punong-pari, at naputol ang tainga nito. ⁵²Ngunit sinabi ni Jesus sa kanya: “Ibalik mo ang iyong tabak sa lalagyan nito; ang gumagamit nga ng tabak ay sa tabak din mamamatay. ⁵³Hindi mo ba alam na matatawag ko ang aking Ama, at magpapadala agad siya ng higit pa sa labindalawang hukbo ng mga anghel. ⁵⁴Ngunit kung magkagayon, paano matutupad ang Kasulatan? Ito ang nararapat mangyari.”

⁵⁵Nang oras na iyon, sinabi ni Jesus sa mga tao: “Isa ba akong tulisan at pumarito kayong may mga tabak at pamalo para hulihin ako? Nasa Templo ako araw-araw, nakaupo sa piling ninyo at nagtuturo, at hindi ninyo ako hinuli.” ⁵⁶Nangyari nga

pangungusap na ito ang mga sundalo at mga pulis na humahawak ng sandata sa daigdig na puno ng karanasan. Ngunit ipinahahayag ni Jesus na hindi lakas ang nagtatayo sa Kaharian ng Diyos o naghahatid sa buhay. Kamatayan ang lagi nitong inihahatid sa gumagamit nito kahit na ito ang hinihingi ng pagkaka-taon.

• ⁵⁷. Dalawang akusasyon laban kay Jesus ang makikita natin. Ang una – *Magigiba ko* (b. 61) ay di totoo sa isang banda, pero tinutukoy nito ang mga salitang sinabi ni Jesus na papalitan ang Templo sa Jerusalem ng ibang relihiyon na sa kanya mismo nasesentro (Jn 2:19). At napakasubersibo nito.

Para sa mga Judio, wala nang mas sagrado pa kaysa Templo ng Jerusalem. At ang pag-atake sa Templo ay pagbabanta rin sa posisyon ng mga paring ang kapangyariha’y nakasalalay sa pangyayaring sila lamang ang makapagdiriwang ng pagsamba at pag-aalay ng mga handog sa Templo. Nagpayaman sila mula sa mga handog at buwis na ibinabayad ng mga

ang lahat ng ito para matupad ang sinabi ng mga propeta. At iniwan siya ng mga alagad at sila’y nagsitakas.

Si Jesus sa harap ng Kataas-taasang Sanhedrin

(Mc 14:53; Lc 22:54)

• ⁵⁷ Dinala si Jesus ng mga humuli sa kanya sa bahay ni Caifas na Punong-pari; doon nagtipon ang mga guro ng Batas at mga Matatanda ng bayan.

⁵⁸Sinundan siya ni Pedro sa malayo hanggang sa patyo ng Punong-pari; pumasok siya roon at nakiupo sa mga utusan habang hinihintay kung ano ang mangyayari.

⁵⁹Naghahanap ang mga punong-pari at ang Kataas-taasang Sanggunian ng gawa-gawang patotoo laban kay Jesus para maipapatay siya. ⁶⁰Ngunit wala silang nakita kahit na maraming bulaang saksi ang nagprisinta. ⁶¹Sa bandang huli, may dalawang humarap at nagpahayag: “Sinabi nito: Magigiba ko ang Templo ng Diyos at itatayong muli sa loob ng tatlong araw.”

⁶²At tumayo ang Punong-pari at sinabi sa kanya: “Wala ka bang maisasagot sa lahat ng ito? Ano ang patotoo nilang ito laban sa iyo?” ⁶³Ngunit nanatiling tahimik si Jesus.

tao sa Templo. Sa pagtatanggol sa mga bagay na banal, pinangangalagaan din nila ang sarili nilang interes.

Tungkol naman sa ikalawang akusasyon na siyang mas mahalaga, tingnan ang paliwanag sa Mc 14:53.

Nanatiling tahimik si Jesus. Hindi dahil sa paghamak sa mga taong iyon na mga nasa kapangyarihan sa relihiyon, kundi dahil nakita niyang walang silbi ang makipagtalo sa kanila. Nanatili siyang tahimik taglay ang kapanatagan ng loob ng mga sa Diyos ipinapaubaya ang sariling kapakanan.

Sinabi mo. Dapat sigurong isalin ang sagot na ito ni Jesus: *‘Yan ang sabi mo,* na ibig sabihi’y hindi sang-ayon si Jesus sa mga terminong ginagamit ni Caifas. Mga hari at mga tagapagligtas ng Israel ang tinutukoy ng ekspresyong *anak ng Diyos*, at si Jesus ang *Anak ng Diyos* na ibang-iba naman ang ibig sabihin. Kaya agad na tinutukoy ni Jesus ang sarili sa propesiya ni Daniel (7:13) na nagbabalita ng isang Tagapagligtas, ng isang Anak ng Tao na galing mismo sa Diyos mula sa kawalang-hanggan.

Kaya sinabi sa kanya ng Punong-pari: “Iniuutos ko sa iyo sa ngalan ng Diyos na buhay, sabihin mo sa amin: ikaw ba ang Kristo, ang Anak ng Diyos?” ⁶⁴ At sumagot si Jesus: “Sinabi mo. At sinasabi ko sa inyo: sa hinaharap ay makikita ninyo *ang Anak ng Tao na nakaupo sa kanang kamay ng Makapangyarihang Diyos at dumarating na nasa ibabaw ng mga ulap ng langit.*”

⁶⁵ Pinunit ng Punong-pari ang kanyang damit habang sinasabi: “Nilait niya ang Diyos! Kailangan pa ba ang mga saksi? Kayo na mismo ang nakarinig sa paglapastangang ito. ⁶⁶ Ano ang inyong pasya?” Sumagot sila: “Kamatayan ang dapat sa kanya!” ⁶⁷ At sinimulan nilang duraan at sampalin si Jesus, at sinapok naman siya ng iba ⁶⁸ habang sinasabi: “Kristo, humula ka! Sino ang humampas sa iyo?”

Itinatwa ni Pedro si Jesus

(Mc 14:66; Lc 22:56)

• ⁶⁹ Samantala, nakaupo naman sa labas si Pedro. Lumapit sa kanya ang isang batang utusang babae at sinabi: “Kasama ka ni Jesus na taga-Galilea.” ⁷⁰ Ngunit ikinaila niya ito sa harap ng lahat sa pagsasabing “Hindi ko naiintindihan ang ibig mong sabihin.”

⁷¹ Lumayo si Pedro at pumunta sa may

pintuan. Nakita siya ng isa pang babae at sinabi sa mga naroon: “Kasama ni Jesus na taga-Nazaret ang taong ito.”

⁷² Ngunit makalawa niya itong ikinaila nang may panunumpa pa: “Hindi ko kilala ang taong iyon.”

⁷³ Makaraan ang ilang sandali, lumapit naman kay Pedro ang mga nakatayo roon at sinabing “Isa ka nga sa mga taga-Galilea; halatang-halata sa iyong punto.”

⁷⁴ Ngunit nagsimulang magmura at manumpa si Pedro: “Hinding-hindi ko nakikilala ang tao.” At noo’y tumilaok ang tandang. ⁷⁵ At naalala ni Pedro ang mga sinabi ni Jesus: “Bago tumilaok ang tandang, tatlong beses mo akong itatatwa.” At umalis siyang buong kapaitang umiyak.

27 • ¹ Kinaumagahan, nagpulong ang lahat ng punong-pari at Matatanda ng bayan tungkol kay Jesus para patayin siya. ² Kaya iginapos nila siya at ipinadala kay Pilato na siyang gobernador.

Ang kamatayan ni Judas

• ³ Nang malaman ni Judas, ang taksil, na nahatulan na si Jesus, nagsisi siya at isinauli ang tatlumpung baryang pilak sa mga punong-pari at Matatanda, ⁴ at sinabi: “Nagkasala ako, ipinapatay ko ang isang taong walang kasalanan.” Sina-

• 69. Lubos na nakapagtataka ang pagtatatwang ito ni Pedro. Kilala sa bahay ng Punong-pari ang kanyang kaibigang si Juan, at ipinakilala siya nitong kasama niya (Jn 18:16). Alam ng dalagita kung sino si Juan at wala siyang anumang sinasabi. Isang pahaging na salita lamang para kay Pedro. Wala namang nagbabanta sa kanya, kahit na ang mga lalaki, na maaaring pinagtatawanan lamang ang kanyang puntong probinsyano na taga-Galilea gaya ni Jesus! Pero sapat na iyon para magwala si Pedro at madapa.

• **27.1** Bakit kailangan pa ang ikalawang pagharap ni Jesus sa Sanhedrin o Kataas-taasang Sanggunian? Hindi nagkakaisa ang mga Ebanghelyo, at ang sumusunod ang malamang na nangyari:

Iniharap nang gabing iyon si Jesus kay Anas na dating Punong-pari; ang lima niyang anak na lalaki at ang kanyang manugang na si Caifas ang humalili sa

kanya. Malakas pa rin ang kanyang impluwensiya sa mga punong pari, o mga pinuno ng mga angkan ng mga pari na pinagbabahaginan ang mahahalagang katungkulan gayong ayon sa Batas ay panghabambuhay ang pagiging Punong-pari. Hindi kumpleto ang Kataas-taasang Sanggunian dahil hindi legal ang magmiting sa gabi at hindi magkakasya sa bahay ni Caifas ang 71 miyembro ng Sanggunian. Kinaumagaha’y saka nagtipon ang Sanggunian. Ngunit para sa mga kaaway ni Jesus, ang pribadong pagsisiyasat ang pinakaimportante. Kaya sa lugar na ito inilalagay ni Mateo (26:57-64) at ni Marcos ang lahat ng alam nila sa paglilitis kay Jesus na talaga namang sa umaga naganap.

• 3. Agad na nawala sa eksena si Judas at namatay matapos maipagkanulo si Jesus. Ni hindi natin alam kung ano ang nangyari sa tatlumpung baryang pilak: tingnan sa Mga Gawa 1:18.

bi nila: “Ano ang pakialam namin diyan? Problema mo iyan.” ⁵Kaya inihagis niya ang pera sa Santuwaryo, saka umalis at nagbigti.

⁶Pagkadampot naman ng mga pari sa pera, sinabi nila: “Hindi puwedeng isama ang perang ito sa kabang-yaman ng Templo dahil halaga ito ng dugo.” ⁷Kaya napagkaisahan nilang gamitin ang pera sa pagbili sa Bukid ng Magpapalayok, at gawin itong sementeryo ng mga dayuhan. ⁸Kaya tinawag na Bukid ng Dugo ang lugar na iyon hanggang ngayon.

⁹Kaya natupad ang sinabi ni Propeta Jeremias: “*Kinuha nila ang tatlumpung baryang pilak, ang halaga ng hinalagahan ng mga anak ng Israel.*” ¹⁰At ibinayad nila iyon sa Bukid ng Magpapalayok, gaya ng iniutos ng Panginoon sa akin.”

Si Jesus sa harap ni Pilato

(Mc 15:1; Lc 23:2; Jn 18:29)

¹¹Tumayo si Jesus sa harap ng gobernador at tinanong siya nito: “Ikaw ba ang Hari ng mga Judio?” Sumagot si Jesus: “Ikaw ang nagsasabi.”

¹²Pinaratangan naman siya ng mga punong-pari at Matatanda pero hindi siya sumagot. ¹³Kaya sinabi sa kanya ni Pilato: “Naririnig mo ba ang marami nilang sakdal laban sa iyo?” ¹⁴Ngunit hindi siya umimik ni isa mang salita kaya nagtaka ang gobernador.

• ¹⁵May kaugalian sa Piyesta na pinalalaya ng gobernador ang sinumang bilanggong gustuhin ng bayan. ¹⁶At may tanyag na bilanggo roon na nagtingalang Barabbas. ¹⁷Sa kanilang pagtiti-

pon, nagtanong si Pilato: “Sino ang gusto ninyong pakawalan ko: si Barabbas o si Jesus na tinatawag na Kristo?” ¹⁸Alam nga niya na ipinadala nila sa kanya si Jesus dahil sa inggit.

¹⁹Habang nakaupo sa hukuman si Pilato, nagpasabi ang kanyang asawa: “Huwag kang makialam sa matuwid na taong iyan. Labis akong pinahirapan ng panaginip ko kagabi dahil sa kanya.”

²⁰Sinulsulan naman ng mga punong-pari at Matatanda ang mga tao para hingin si Barabbas at ipaligpit si Jesus. ²¹Kaya nang tanungin uli sila ng gobernador: “Sino sa kanila ang gusto ninyong palayain ko?”, sumagot sila: “Si Barabbas.” ²²Tinanong sila ni Pilato: “At ano ang gagawin ko kay Jesus na tinatawag na Kristo?” At nagsisagot ang lahat: “Ipako siya sa krus!” ²³Ipinilit ni Pilato: “Ano ang kanyang kasalanan?” Ngunit lalo nilang nilakasan ang sigaw: “Ipako iyan sa krus!”

• ²⁴Nakita ni Pilato na wala siyang magagawa at baka magkagulo pa ang mga tao. Kaya humingi siya ng tubig at naghugas ng kanyang kamay sa harap ng mga tao habang sinasabi: “Wala akong pananagutan sa kanyang dugo. Kayo ang mananagot.” ²⁵At sumagot ang lahat: “Mabuhos nawa sa amin at sa aming mga anak ang kanyang dugo.” ²⁶Kaya pinalaya ni Pilato si Barabbas ngunit ipinagupit naman si Jesus at ibinigay para ipako sa krus.

Ang daan ng krus

(Mc 15:16; Lc 23:11)

• ²⁷At ipinasok si Jesus ng mga sun-

• 15. Ayon sa ilang napakatandang teksto ng Ebanghelyo ni Mateo, Jesus din ang pangalan ng tagapanggulo at Barabbas ang palayaw nito. Iniharap ni Pilato sa bayan na mamili kina Jesus na tinatawag na Barabbas at Jesus na tinatawag na Kristo.

• 24. *Humingi si Pilato ng tubig...* (b. 24). Para sa mga Judio, ang ginawang ito ni Pilato ay malinaw na

pagpapahayag ng pagtanggap niyang maging hukom o tagausig ni Jesus (tingnan Dt 21:6; Slm 26:6).

• 27. Sa patyong nasa loob, na tinatawag na pretoryo, pinaglaruan ng mga sundalo si Jesus na nakikita ni Pilato at ng lahat ng taong naninilbihan sa palasyo.

Isang koronang... ipinutong sa kanyang ulo (b.

dalo ng gobernador sa Pretorio o bulwagan, at tinawag ang buong hukbo sa paligid niya. ²⁸ Hinubaran nila siya at dinamitan ng kulay-pulang balabal. ²⁹ At pumilipit sila ng isang koronang tinik, ipinutong ito sa kanyang ulo at inilagay ang isang patpat sa kanyang kanang kamay. At saka sila lumuhod sa harap ni Jesus at nilibak siya sa pagsasabing: “Mabuhay ang Hari ng mga Judio!” ³⁰ Dinuraan nila siya, kinuha ang patpat sa kanyang kamay at inihampas ito sa kanyang ulo.

³¹ Matapos nila siyang libakin, inalis nila ang pulang balabal, isinuot sa kanya ang sariling damit at inilabas para ipako sa krus.

³² Paglabas nila, may nasalubong sila na isang lalaking taga-Cirene na nagnga-

ngalang Simon, at pinilit nila siyang pasanin ang krus ni Jesus. ³³ Pagkarating nila sa lugar na tinatawag na Golgota (o Kalbaryo) ³⁴ *pinainom nila siya* ng alak na hinaluan *ng apdo*. Tinikman ito ni Jesus ngunit hindi niya ito ininom.

³⁵ Doon nila siya ipinako sa krus at *pinaghati-hatian sa sugal ang kanyang mga damit*. ³⁶ At saka sila naupo para bantayan siya. ³⁷ Ipinaskel naman nila sa ulunan niya ang nakasulat na sakdal laban sa kanya: “Ito si Jesus, ang Hari ng mga Judio.” ³⁸ Ipinako rin nilang kasama niya ang dalawang kriminal, isa sa kanyang kanan at isa sa kanyang kaliwa.

³⁹ Umiiling ang mga nagdaraan at iniin-sulto siya: ⁴⁰ “Aha! gigibain mo pala ang Templo at itatayong muli sa loob ng tatlong araw. Kaya iligtas mo ngayon ang

29). Malamang na mga tangkay ng halaman ang ginawa na parang helmet at saka pinuluputan ng mahahabang tinik.

Nalibang ang mga sundalo sa larong “bagsak-hari”. Isang maladiyos na tao ang hari sa maraming kultura; at siya rin ang biktimgang may pananagutan sa lahat ng masama. Kaya alam sa maraming lugar ang larong “bagsak-hari”. May natagpuang tayl sa Jerusalem na may nakatatak na isang laro ng mga sundalo. Makikita rito ang pagdaan ng hari sa maraming pagsubok hanggang magtapos sa pagpatay sa kanya.

Tinotoo ng mga sundalo ang larong ito nang hindi namamalayan na totoo na pala ang kanilang ginagawa. Ang tagumpay ng mga Palaspas ang naghatid sa pagdakip kay Jesus. Ngunit ang kahihyan naman ni Jesus ang naghatid sa kanya para maging haring nagliligtas sa lahat, gaya ng nasasaad sa matandang kasaysayan ni Josef (Gen 37-44) at mas matinding inilalarawan sa propesiya ni Isaias (52:13-53:12).

Tagapagligtas si Jesus sapagkat biktima siya. Winasak ni Jesus ang buong mekanismo ng karahasan sapagkat natiis niya ang pinakagrabeng karahasan nang hindi nagiging marahas. Ipinamalas ni Jesus ang kadakilaan at lakas ng Diyos sa kahihiyang kanyang dinanas. Tinipon ni Jesus sa kanyang sarili ang lahat ng kahihyan ng mga walang kalaban-laban, ng mga itinakwil, ng mga biktimgang pinagbubuntunan ng mga walang kinikilalang karahasan ng mga tao at ng kanilang mga pinuno. Pinasan ni Jesus ang kasalanan ng daigdig ayon sa ipinahayag ni Isaias. At mula noo’y wala nang makakatingin sa kanya nang hindi nadi-diskubre ang sariling kasamaan at nagluluksa para sa kanya na kanilang biktima (Zac 12:12). Mula sa dinaasahang pakikipagtagpong ito sa Diyos na hinamak at iniligpit, at kaibang-kaiba sa Diyos na sinasamba sa langit, aagos para sa mga tao ang bukal ng patawad at paglilinis (Zac 13:1).

Pinainom nila siya ng alak na hinaluan ng apdo (b. 34). Ayon kay Marcos, pinainom nila siya ng alak na mapait-na-matamis na inumin ng mga sundalo; may halo itong mira para maampat ang kirot. Maaaring inihanda ang inuming ito ayon sa kaugalian ng mapagkawanggawang kababaihan ng Jerusalem, na siya rin sigurong binabanggit ni Lucas sa 23:28. Pero *alak na hinaluan ng apdo* (napakapait at napakahirap inumin) ang sinasabi ni Mateo para ipahiwatig ang lahat ng pait na kailangang lunukin ni Jesus para sa atin, at para alalahanin din ang Salmo 69:22.

Ipinako nilang kasama niya ang dalawang kriminal (b. 38). Malamang na mga terorista rin silang gaya ni Barabbas na mga makabayang laban sa mga Romano. Maaari rin namang mga kasamahan sila ni Barabbas at binibigyang-diin ng pagbitay sa kanila ang kagandahang-loob na ginawa kay Barabbas. At dahil wala na si Barabbas, sa tabi ni Jesus sila mamamatay. Pero maaari rin namang kabilang sila sa mga tulisang nagnanakaw sa mga pa-Jerusalem sa kaburulan ng Palestina.

Ito ang Hari ng mga Judio (b. 37). Para kay Pilato at para sa mga tao, isang makabayang lider na may tangkang mamuno sa pagpapalaya mula sa pagkaalipin ng mga Romano ang tinutukoy ng ekspresyong ito.

Ang mga Judio ang bayan ng Diyos at niloob ng Ama na maugnay sila sa natatanging paraan sa pagliligtas ni Kristo. Sa katunaya’y dumanas sila ng maraming pagsubok at pag-uusig. Maraming walang salang Judio ang nagdusang gaya ni Jesus, nang hindi naniniwala sa kanya, pero nananalig sa mga pangako ng Diyos at sa Paghahari ng Katarungan. Si Jesus nga ang Hari nila.

Ang mga letrang I.N.R.I. (na nababasa natin sa mga krusipiho) sa Latin ay mga unang titik ng Jesus Nazareno, Hari ng mga Judio.

iyong sarili at bumaba ka sa krus kung ikaw nga ang Anak ng Diyos!”

⁴¹Pinagtawanan din siya ng mga punong-pari, mga Matatanda at mga guro ng Batas. ⁴²Sinabi nila: “Nailigtas niya ang iba, at sarili niya’y di mailigtas! Bumaba ngayon ang Hari ng Israel mula sa krus at maniniwala kami sa kanya. ⁴³*Nagtiwala siya sa Diyos kaya iligtas siya nito kung mahal siya ng Diyos. Sinabi nga niyang: Ako ang Anak ng Diyos.*”

⁴⁴At ininsulto rin siya ng mga kriminal na kasama niyang ipinako.

⁴⁵Mula tanghaling-tapat hanggang hapon, nagdilim ang buong lupain. ⁴⁶Nang ikatlo ng hapon, sumigaw si Jesus nang malakas: “*Eloi, Eloi, lamma sabactani?*” na ang kahuluga’y “*Diyos ko, Diyos ko, bakit mo ako pinabayaan?*” ⁴⁷Nang marinig ito ng ilan sa mga naroon, sinabi nila: “Tinatawag niya si Elias.” ⁴⁸Tumakbo ang isa sa kanila, kumuha ng espongha, isinawsaw ito sa suka, inilagay sa patpat at *pinainom* siya. ⁴⁹Sinabi naman ng iba: “Huwag, tingnan natin kung ililigtas siya ni Elias.”

⁵⁰Muling sumigaw si Jesus nang malakas at pinayaon ang espiritu.

Ang pagkamatay ni Jesus

• ⁵¹Sa sandaling iyon, napunit mula itaas hanggang baba ang kurtina ng Santuwaryo; nayanig din ang lupa at nabiyak ang mga bato. ⁵²May mga libingang nabuksan at may mga nabuhay sa mga banal na yumao. ⁵³Lumabas nga sila sa kanilang mga libingan matapos ang pagkabuhay ni Jesus, at pumasok sila sa Banal na Lunsod at napakita sa marami.

⁵⁴Lubhang natakot ang kapitan at ang mga sundalong nagbabantay kay Jesus

nang makita ang lindol at lahat ng nangyari, at sinabi nila: “Anak nga siya ng Diyos.”

⁵⁵May mga babae ring nagmamasid mula sa malayo; sumunod sila kay Jesus mula sa Galilea at naglingkod sa kanya. ⁵⁶Kabilang sa kanila sina Maria Magdalena, Mariang ina nina Jaime at Jose, at ang ina ng mga anak ni Zebedeo.

Ang paglilibing kay Jesus

(Mc 15:42; Lc 23:50; Jn 19:38)

⁵⁷Nang magtatakipsilim na, dumating ang isang mayamang taga-Arimatea na nagngangalang Jose, alagad din siya ni Jesus. ⁵⁸Lumapit siya kay Pilato para hingin ang katawan ni Jesus, at iniutos naman ng gobernador na ibigay ito sa kanya. ⁵⁹Kaya kinuha ni Jose ang katawan ni Jesus, binalot sa malinis na telang linen ⁶⁰at inilibing sa bago niyang libingan na inuka sa bato. Pinagulong niya ang isang malaking bato sa bukana ng libingan at saka siya umalis. ⁶¹Nakaupo naman si Maria Magdalena at ang isa pang Maria sa harap ng libingan.

Ang mga bantay sa libingan

⁶²Nang sumunod na araw (na kasunod ng paghahanda sa Paskuwa), samasamang pumunta kay Pilato ang mga punong-pari at mga Pariseo, ⁶³at sinabi sa kanya: “Natatandaan po namin ang sinabi ng sinungaling na iyon na ‘Babangon ako pagkatapos ng tatlong araw.’” ⁶⁴Kaya pabantayan ninyo ang libingan at baka dumating ang kanyang mga alagad at nakawin ang katawan at sabihin sa bayan na ‘Nabuhay siyang muli.’ Mas masahol pa ang huling pandarayang ito kaysa una.” ⁶⁵Sinagot sila ni Pilato: “Hayan ang mga tanod, ayusin ninyo ang pagbabantay ayon sa palagay ninyo.” ⁶⁶Kaya pu-

• 51. Sa pagbangon ni Jesus mula sa kamatayan, binigyang-interpretasyon ang ilang aparisyong mga patay bilang isang tanda ng katuparan ng mga propesiya nina Daniel (14:4) at Zacarias (12:12) tungkol sa Araw ng Kaligtasan. Nangangahulugan din

ito na “nanaog sa mga patay” si Jesus bago siya muling nabuhay, o pinuntahan niya ang mga kaluluwa ng lahat ng mabubuting taong naunang namatay kaysa kanya at naghihintay sa kanya para makapasok sa presensya ng Diyos.

munta sila at pinabantayan ang libingan; tinatakan ang bato at pinabantayan.

Napakita si Jesus sa mga babae

(Mc 16:1; Lc 24:1; Jn 20:1)

28 ¹Kinahapunan ng Araw ng Pahingaga, sa paglabas ng unang bituin, sa unang araw ng sanlinggo, pumunta sa libingan si Maria Magdalena at ang isa pang Maria para tingnan ang libingan. ²Walang anu-ano'y lumindol nang malakas at bumaba mula sa langit ang Anghel ng Panginoon at nilapitan ang bato, pinagulong ito at naupo roon. ³Parang kidlat ang kanyang mukha at simputi ng niyebe ang kanyang damit. ⁴Nanginig naman sa takot ang mga bantay at naging parang mga patay.

⁵Sinabi ng Anghel sa mga babae: "Huwag kayong matakot; alam kong hinahanap ninyo si Jesus na ipinako sa krus.

⁶Wala siya rito; binuhay siya ayon sa kanyang sinabi. Tingnan ninyo ang lugar na pinaglibingan sa kanya. ⁷Pumunta kayo agad ngayon at sabihin sa kanyang mga alagad na muli siyang nabuhay at mauuna sa inyo sa Galilea. Makikita ninyo siya roon. Ito ang mensahe ko sa inyo."

⁸Agad nilang iniwan ang libingan na natatakot at labis na nagagalak, at tumakbo sila para balitaan ang kanyang mga alagad.

⁹Nakasalubong nila sa daan si Jesus at sinabi niya: "Kapayapaan." Paglapit sa kanya ng mga babae, niyakap nila ang kanyang mga paa at sinamba siya. ¹⁰Sinabi naman ni Jesus sa kanila: "Huwag kayong matakot. Humayo kayo at sabihin sa aking mga kapatid na pumunta sila sa Galilea; doon nila ako makikita."

¹¹Samantalang pabalik ang mga babae, nagbalik naman sa lunsod ang

ANG IGLESYANG MULING NABUHAY

• **28.1** Binabanggit ng ebanghelista si Maria Magdalena at ang isa pang Maria na ina ni Jaimeng Maliit, na kamag-anak ni Mariang ina ni Jesus. Bago pa sila dumating sa libingan, *bumaba* na *ang Anghel ng Panginoon*: isa itong paraan sa Biblia para sabihing may naganap na supernatural na pagpapahayag. Pero walang sinuman siyempre, kahit na ang mga guwardiya, na nakakita kay Kristo na lumalabas sa libingan. Hindi makikita ang Kristong muling nabuhay kung hindi niya ito loloobin.

Makikita siya ng mga babaeng *nagahanap* sa kanya; hindi siya hinahanap ng mga sundalo at mga pinuno kayat hindi nila ito maiintindihan.

Nakasalubong nila si Jesus sa daan (b. 9). Maliwanag na pinagsasama ni Mateo ang dalawang magkaibang pangyayari: ang isa'y ang pagkadiskubreng walang laman ang libingan, at ang isa nama'y ang sumunod na pangyayari na pagpapakita ni Jesus kay Maria Magdalena na isinasalaysay sa Juan 20:11-18.

Sabihin na pumunta sila sa Galilea (b. 10). Bakit sinasabi ni Jesus ang pagtatagpong ito kung magpapakita naman siya sa araw ding iyon sa Jerusalem? (Tingnan sa Lucas 24:13-42.) Medyo malabo nga.

Maaaring pinagsama-sama ng ebanghelista ang iba't ibang pagpapakita para pasimplihin ang pagsasalaysay sa mga ito. Ngunit sa lahat ng ito'y panahon ang kailangan ng mga alagad para maniwala sa Pagkabuhay at medyo maintindihan ito.

Pagkatapos ng dalawang pagpapakita sa Jerusalem, kung saan sila sinikap na kumbinsihin ni Jesus na hindi siya multo o espiritu, kakailanganing umuwi sila sa kanilang probinsya at kapaligiran, na malayo sa

kapitolyong ito na nagbigay sa kanila ng sakit at sugat ng kalooban, para maisaloob ang bagong karanasang ito. Magpapakita si Jesus sa Galilea sa naiibang paraan, ipauunawa sa kanila na niluwalhati na siya at hindi tulad ng dati ang kanyang buhay ngayon.

Isang babae, si Mariang taga-Magdala, ang maghahatid ng mensahe para sabihin na sa Iglesya'y hindi sa mga awtoridad manggagaling ang lahat. Nakikipag-ugnay ang Diyos sa sinumang gusto niya, ibinibigay ang mga mensaheng propetiko sa mga karaniwang tao at mga babae.

Ang pagkabuhay ni Kristo ang pinakasentro ng Ebanghelyo, pero napakaikli naman ng pagkakasalaysay dito ni Mateo. Bakit? Dahil nang sulatin ni Mateo ang kanyang Ebanghelyo, ang Pagkabuhay para sa mga unang taon ng Iglesya ay napakaimportanteng pangyayari at napakahiwaga para isulat. Kaya dapat itong ipahayag at patotohanan ng Espiritung gumagawa sa mga pamayanang Kristiyano.

Iba ba ang sitwasyon natin ngayon? Hindi ang isang makapangyarihang Iglesya ang tamang nangungusap tungkol kay Kristong Muling Nabuhay kundi isang Iglesyang Muling Nabuhay. Kung ang Iglesya ay nasa sitwasyon na para bang wala nang pag-asa ng kaligtasan para sa kanya ngunit muli siyang nabuhayan ng loob sa kapangyarihan ng Diyos, kung parang sa kamatayan papunta ang Iglesya sa bawat salinlahi dahil sa matatandang istruktura nito, mga pagbabago sa daigdig o malakihang pag-uusig ngunit binibigyan naman siya ng Panginoon ng panibagong sigla at bagong mga apostol sa bawat salinlahi – ang Iglesya, kung gayon, ay saksi na muli ngang nabuhay ang Panginoon at binigyan siya nito ng kapangyarihang muling mabuhay.

ilang mga bantay at ibinalita sa mga punong-pari ang lahat ng nangyari. ¹²Nakipag-usap naman ang mga ito sa mga Matatanda ng bayan kaya kumuha sila ng sapat na halaga at ibinigay sa mga sundalo, ¹³at tinagubilinan silang “Sabihin ninyong dumating nang gabi ang kanyang mga alagad at ninakaw ang katawan habang natutulog kayo. ¹⁴Kung mabalitaan ito ng gobernador, kami ang bahala sa kanya at hindi kayo magkakaproblema.” ¹⁵Tinanggap ng mga sundalo ang pera at ginawa ang itinuro sa kanila; at laganap pa hanggang ngayon ang kuwentong ito sa mga Judio.

Higit na maipahahayag ng mga pamayanang Kristiyano ang pagkabuhay kung magpapatuloy sila, halimbawa, sa kabila ng pagkawala ng kanilang mga lider, kung sinasalungat ng mga may mapuro na diwa at masasama ang pinakamahalaga nilang mga apostol, kung nagdurusa ang komunidad ngunit hindi pa rin nawawalan ng kaligayahan sa kabila nito.

PAG-EEBANGHELYO – ANG TRINIDAD

• 16. Isinugo ni Jesus ang kanyang mga apostol para ebanghelyuhin ang mundo. *Ngunit may nag-aalinlangan pa.* Binubuod dito ni Mateo ang mga huling pagpapakita ni Jesus. Hindi lahat ng alagad (ang Labing-isa at ang iba pa) ay agad na naniwala sa Pagkabuhay ni Jesus.

Gawing mga alagad ang lahat ng bansa. Tulad ng mga gurong Judio ng kanyang panahon, isang grupo ng mga alagad na nabuhay na kasama niya ang tinipon ni Jesus. Kilala ng guro ang kanyang mga alagad at kilala naman ng mga alagad ang kanilang guro sa sama-samang pamumuhay sa araw-araw. Ganito rin sa ngayon: nangangahulugan ng pagbabahagin at pagsasamahan ang pag-eebanghelyo.

Gusto ni Jesus na magkaroon ng mga alagad sa lahat ng bansa pero gusto rin niyang umunlad sa kultura at lipunan ang mga bansang iyon sa pamamagitan ng pagbabago ng mga taong naniwala.

Gusto ni Jesus na magkaroon ng mga alagad o mga taong sumusunod sa kanya bunga ng isang personal na desisyon para ipailalim sa kanya ang kanilang pag-iisip, mga paniwala, mga sukatan at mga desisyon.

Ang pag-eebanghelyo ay pagtulong sa kapwa na pagnilayan ang nakaraan hanggang sa makilala niya kay Kristo, sa pagkamatay at muling pagkabuhay nito, ang katotohanang nagbibigay-liwanag sa kanyang buhay. Ganito ang ginawa ni Jesus, ipinakita niya sa kanyang mga apostol na ang kanyang kamatayan at pagkabuhay ang ipinahahayag ng kabuuan ng Biblia at ng lahat ng nagdaang karanasan ng kanilang lahi (Lc 24:27-44).

Ang mga naniwala ay bibinyagan sa iisang *Pangalan ng Ama at ng Anak at ng Espiritu Santo*, ang Tatlong Personang itinuro sa atin ni Kristo. Inisa-isa niya

Isinugo ni Jesus ang mga apostol

• ¹⁶Pumunta naman sa Galilea ang Labing-isang alagad, sa bundok na itinakda ni Jesus. ¹⁷Pagkakita nila sa kanya, sumamba sila, ngunit may nag-aalinlangan pa.

¹⁸At nilapitan sila ni Jesus at sinabi: “Ibinigay sa akin ang buong kapangyarihan sa langit at sa lupa. ¹⁹Kaya humayo kayo at gawing mga alagad ang lahat ng bansa. Binyagan sila sa Ngalan ng Ama at ng Anak at ng Espiritu Santo, ²⁰at turuan sila na sundin ang lahat ng iniutos ko sa inyo. Kasama ninyo ako sa lahat ng araw hanggang sa wakas ng panahon.”

siyempre ang Tatlo dahil hindi ang Anak ang Ama at hindi ang Espiritu Santo ang Anak; sa kabila nito’y iisang Diyos lamang ang Tatlo. Sa pagpasok sa Iglesya, ang mga binyagan ay papasok sa pakikipagbuklod sa Ama, sa Anak at sa Espiritu Santo. Ang Iglesya, una sa lahat, ay pagkakabuklod.

Nabanggit na natin sa Mateo 6:9 na tinutukoy natin sa *Ngalan ng Diyos* ang kapangyarihan niyang ipagkaloob ang sarili at gawin tayong kanyang mga anak.

Tingnan sa Mga Gawa 19:5 ang tungkol sa binyag sa *Ngalan ng Panginoong Jesus*.

Binabanggit dito ni Jesus *ang mga utos* niya sa Iglesya. Ngunit wala siyang ibinigay na ano pa mang mga utos liban sa mga ito na nalalaan nga sa pagtataguyod at pagpapatatag sa pamumuhay sa pagkakabuklod.

Kasama ninyo ako sa lahat ng araw. Inisip ng unang henerasyon ng mga Kristiyano na hindi magtatagal at babalik na si Kristo. Pero nang maisulat na ang Ebanghelyo, naintindihan nila na hindi pa sumasapit ang kasaysayan sa wakas nito. Ganap na ibinuklod at ipinangako ni Jesus ang kanyang sarili sa Iglesya ng kanyang mga apostol tulad ng pagbuklod at pangangako ng Diyos sa kanyang sarili noon sa bayang Israel.

Iba ang Iglesya Katolika sa iba pang mga iglesyang Kristiyano dahil mga apostol ni Jesus ang nagtatag nito. Tanging siya lamang ang nakadaramang obligadong manatiling nagkakaisa sa mga kahalili ng mga apostol, ang mga obispo. May mga pagkakataong mahirap panatiliin ang pagkakaisa at pagpapatuloy na ito, lalo na’t parang mas madali pang magtayo na lamang ng isang bagong komunidad na nireporma sa tabi nito. Ngunit ang pagsunod na ito sa kalooban ng Ama ang siya ring paraan ng pagdalisay at pagpapatatag ni Jesus sa ating pananampalataya. Si Jesus ngat at siya pa rin ang “Panginoon” ng patutunguhan ng “kanyang” Iglesya.

Sumasakanya si Kristong Diyos at Panginoon sa mapapait at mabubungang karanasang gusto nitong pagdaanan niya. Bilang Iglesyang naglalakbay, naglalakbay siya sa mga daan-dantaon hanggang sa wakas ng panahon at ng gawa ng kaligtasan.